

Núria Farreny Solé

**L'EMPODERAMENT I LA RECUPERACIÓ DE LES DONES
SUPERVIVENTS DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE**

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit per la Dra. Maria del Pilar Bonasa Jiménez

Grau de Psicologia

**UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI**

Tarragona

2023

Resum:

El següent Treball de Fi de Grau pretén plantejar la realitat de la violència de gènere a Catalunya (2012-2022), recollir els diferents serveis assistencials que existeixen per facilitar la recuperació i l'empoderament de les víctimes, contemplar alguns dels factors que permeten a les dones supervivents passar de la victimització a la recuperació i l'empoderament, avaluar el grau de coneixement d'una mostra de la població general en relació a les respostes institucionals i contrastar-ho amb el coneixement i la realitat dels professionals que hi formen part. Es comprova que la violència de gènere continua sent una problemàtica social, sent necessari ampliar la promoció i visibilització dels serveis assistencials amb els quals compten les dones supervivents. A més, es reconeix que qualsevol dona pot trobar-se en una situació de maltractament i que els factors que envolten a la dona tenen un paper fonamental en la seva recuperació i empoderament.

Paraules clau: violència de gènere, empoderament, recuperació, respostes institucionals.

Abstract:

The following Bachelor's Thesis aims to address the reality of gender-based violence in Catalonia (2012-2022), collect the various support services that exist to facilitate the recovery and empowerment of victims, consider some of the factors that enable women survivors to transition from victimization to recovery and empowerment, assess the level of knowledge of a sample of the general population regarding institutional responses and contrast it with the knowledge and reality of the professionals involved. It is observed that gender-based violence continues to be a social issue, necessitating the expansion of promotion and visibility of the support services available to survivor women. Furthermore, it is acknowledged that any woman can find herself in a situation of abuse, and the factors surrounding the woman play a fundamental role in her recovery and empowerment.

Keywords: gender violence, empowerment, recovery, institutional responses.

ÍNDEX

1. JUSTIFICACIÓ TEÒRICA	3
1.1. Violència de gènere com a problema social	3
1.2. Violència de gènere a Catalunya (2012-2022)	6
1.3. Respostes institucionals per a les supervivents a Catalunya	8
1.4. De la victimització a l'Empoderament i la recuperació	10
1.4.1. Conseqüències de la violència de gènere	11
1.4.2. Factors mediadors	12
1.4.3. Reconstrucció de la identitat	17
1.4.4. Estratègies d'intervenció	21
2. OBJECTIUS	23
2.1. Objectius generals	23
2.2. Objectius específics	23
3. METODOLOGIA	24
4. RESULTATS	25
4.1. Resultats quantitius (qüestionari)	25
4.2. Resultats qualitius (entrevistes)	28
5. CONCLUSIONS	35
6. LIMITACIONS	39
7. REFERÈNCIES	40
7.1. Bibliografia	40
8. ANNEXOS	45

1. JUSTIFICACIÓ TEÒRICA

1.1. Violència de gènere com a problema social

“Una de cada 3 dones pot patir abús i violència durant la seva vida. Això és una abominable violació als Drets Humans, però continua sent una de les pandèmies més invisibles i poc conegudes dels nostres temps”.

Nicole Kidman (Ambaixadora de bona voluntat de l'ONU Dones)

L'any 1993, en l'article 1 de la declaració de l'ONU sobre l'eliminació de la violència contra la dona, es va definir la violència de gènere com “tot acte de violència basat en la pertinència al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeix en la vida pública com en la privada” (ONU, 1993).

Una altra definició és la de l'Institut Català de les Dones de la Generalitat de Catalunya, que descriu la violència masclista com “la violència que pateixen les dones pel sol fet de ser-ho”, i com “l'expressió més greu de la cultura patriarcal, que en alguns casos acaba amb la vida de les dones i que en d'altres no permet el ple desenvolupament dels drets, la desigualtat d'oportunitats i la llibertat de les dones”. A més, assenyala que la violència masclista “es dona en un marc de relacions desiguals i es concreta en una diversitat d'abusos que pateixen les dones, que poden adoptar formes diferents –física, psicològica, sexual i econòmica- i, que tenen lloc en àmbits concrets, en el marc d'unes relacions afectives i sexuals, en els àmbits de la parella, familiar, laboral i sociocomunitari” (Institut Català de les Dones, 2020).

Per tant, com s'ha mencionat anteriorment, el concepte de violència de gènere abasta diversos tipus de violència: la violència física (quan es produeix una agressió directa amb danys físics a la víctima), la violència psicològica (humiliació, menyspreu o atacs psicològics a la víctima), la violència sexual (quan la víctima és forçada o coaccionada a dur a terme activitats d'índole sexual) i la violència econòmica (reducció i privació de recursos econòmics per danyar la integritat de la víctima). Això no obstant, també s'ha d'incloure la violència patrimonial (usurpació o destrucció d'objectes, béns i propietats

de la víctima), la violència social (limitació, control i inducció a l'aïllament social de la persona), la violència vicària (violència contra la dona a través dels fills i filles) i la violència digital (ús de les xarxes socials, impresos, missatges telefònics o qualsevol altre medi tecnològic pel qual s'exposi, difongui, intercanviï o comparteixi imatges, àudios o vídeos reals o simulats de contingut sexual íntim de la víctima). A banda, la violència pot acabar esdevenint-se en la seva forma més extrema, és a dir, en un feminicidi, quan culmina amb l'homicidi i altres formes de mort violenta contra les dones (Castillero, 2017).

Actualment, malgrat les campanyes de prevenció i d'informació, com les impulsades per l'Institut Català de les Dones, la realitat és que no s'ha aconseguit que les dones estiguin lliures de violència. Dia rere dia, ens trobem amb casos de dones maltractades, tal com reflecteixen els nombrosos titulars relacionats amb la violència de gènere, violència contra les dones, violència domèstica, violència masclista, etc. Tot i això, encara que alguns d'aquests casos surten a la llum, n'hi ha molts d'altres que mai ho acaben fent i, endemés, no tots s'acaben resolent.

Des de fa anys, els mitjans de comunicació de Catalunya han donat ressò a nombrosos casos de violència de gènere, generant així una alarma social que té un fort impacte mediàtic. Per exemple, alguns dels titulars que sovint trobem a la nostra comunitat inclouen: "Els Mossos d'Esquadra denunciïn un home per intentar calar foc a casa l'exparella a Cerlà" del diari de Girona, "Ferida greu una dona en una agressió masclista al barri de Gràcia" del Periódico de Catalunya, "Detenen un home per retenir una dona en un pis i intentar agredir-la sexualment", "Detenen un home a l'Ampolla per calar foc al cotxe amb l'exparella i el fill a dins" o "Un home agredeix la seva parella amb una destrala a Lleida, la deixa greu i després se suïcida" de les Notícies de TV3, entre d'altres.

Per tant, tot i els esforços realitzats, la violència de gènere continua essent una problemàtica social que existeix des de l'origen de la societat patriarcal, ja que esdevé de la subordinació estructural existent que separa a homes i dones, més enllà del biològic, en quant s'esperen determinades conductes d'uns i d'altres (Gorjón, 2010).

A més, segons l'informe (A/61/122/Add.1) de l'Assemblea General de les Nacions Unides, "la violència contra la dona és universal i està present en totes les societats i les cultures, assumint diferents formes i experimentada de manera diferent". Això significa que qualsevol dona pot estar sotmesa a violència de gènere perquè no és un fet característic de determinades societats, classes socials, grups ètnics, edats, religions, estatus socials i/o econòmic, ni de capacitació professional. Com assenyalava l'ONU, l'únic factor de risc és "el simple fet de ser dones" (Assemblea General de les Nacions Unides, 2006).

Cal destacar també que, segons l'informe (A/77/302) de l'Assemblea General de les Nacions Unides, "les estimacions mundials més recents mostren que la prevalença de la violència contra les dones s'ha mantingut pràcticament invariable en l'últim decenni, amb 1 de cada 3 dones sotmeses a violència física o sexual almenys una vegada en la seva vida" (AGNU, 2022).

Adicionalment, en la II Conferència Internacional sobre les dones de l'ONU el 1980, es va declarar i reconèixer que "la violència contra les dones és el crim encobert més freqüent del món" (Ministerio de la Presidencia, Relaciones con las Cortes e Igualdad, 2019). I ara, més de quaranta anys després, el maltractament cap a les dones continua existint, privant-les del seu dret a viure una vida sense violència.

Així mateix, segons l'informe (A/77/302) esmentat anteriorment, la pandèmia de la COVID-19 ha posat de manifest que les respostes a les víctimes supervivents són deficientes i que hi ha un estancament respecte als avenços en la prevenció. Un estudi realitzat per l'Entitat de les Nacions Unides per la Igualtat de Gènere i l'Empoderament de les Dones (ONU-Dones) sobre l'impacte de la pandèmia ha confirmat la intensificació de la violència contra les dones des del començament de la pandèmia. A més, ha exposat que el 45% de les dones van informar que elles mateixes o alguna coneguda havia experimentat alguna forma de violència al començament de la pandèmia, i 6 de cada 10 van considerar que l'assetjament sexual en espais públics havia empitjorat. Altrament, s'ha constatat un augment de la violència contra les dones i les nenes en l'àmbit digital com a conseqüència de la pandèmia (AGNU, 2022).

En conclusió, la violència cap a les dones és un greu problema social que requereix una presa de consciència pública per posar fi a la discriminació, a les desigualtats de gènere i a la violació dels drets humans. És essencial treballar per crear una societat on les dones puguin gaudir del seu ple empoderament i llibertat.

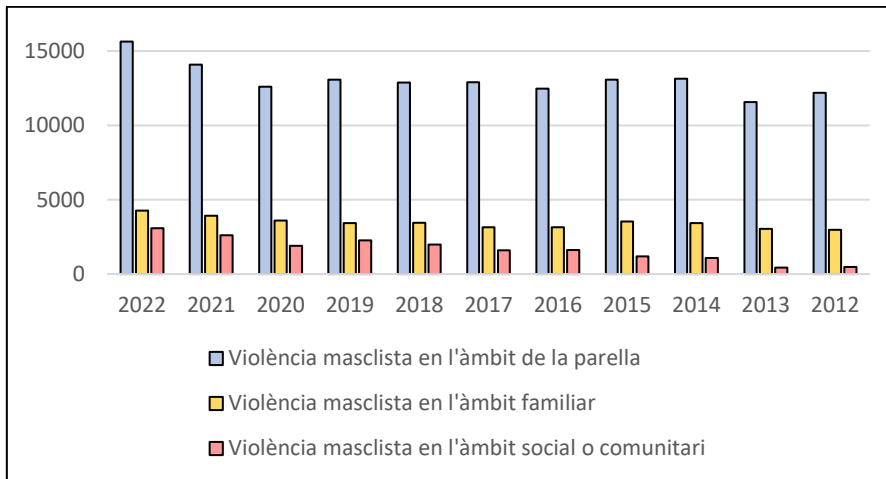
1.2. Violència de gènere a Catalunya (2012-2022)

Com es pot observar en el següent gràfic, durant un període de deu anys a Catalunya, la violència masclista en l'àmbit de la parella ha estat la més predominant. Aquesta situació posa de manifest la greu problemàtica de la violència de gènere, que es caracteritza com la violència que es dona habitualment en una relació de parella, on es produeix una situació de domini de l'home sobre la dona i una reiteració dels actes de violència amb intenció de produir dany (Melguizo, 2010). No obstant això, també és important tenir en compte els altres dos àmbits: el familiar i el social o comunitari, ja que cada any hi ha milers de dones víctimes que son ateses en les diferents comissaries policials. És rellevant comentar que en aquest últim any s'ha observat un increment en el nombre de víctimes ateses (Gencat, 2023).

Pel que fa a la violència masclista en l'àmbit familiar s'han tingut en compte els matrimonis forçats a causa de les modificacions de la Llei 17/2020 del dret de les dones a erradicar la violència masclista. També, en relació amb la violència masclista en l'àmbit social o comunitari, s'han considerat els casos de mutilació genital femenina (Gencat, 2023).

A més, és important esmentar que l'any 2022 a Catalunya es van produir un total de 12 feminicidis com a conseqüència de la violència de gènere, segons les dades sobre violència masclista del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya (Gencat, 2023).

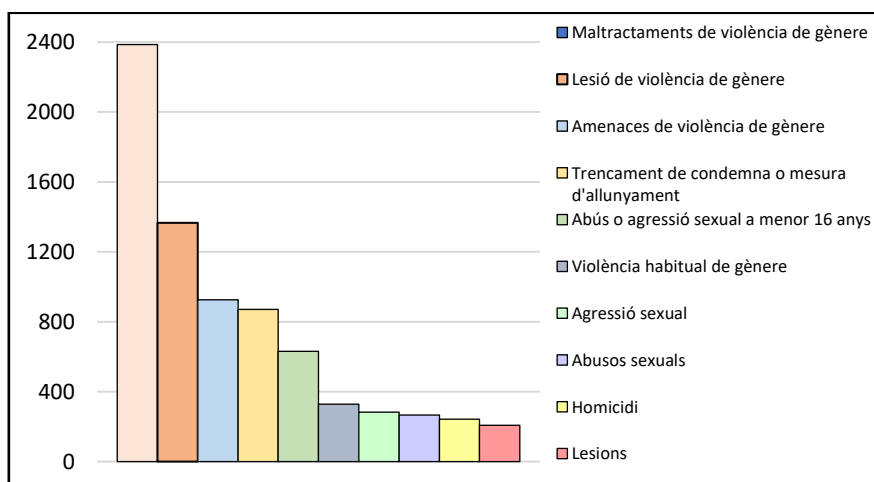
Gràfic 1. Víctimes ateses per violència masclista a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'atenció policial del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya.

Segons les dades del Departament de Justícia, Drets i Memòria, el maltractament de violència de gènere és la causa més freqüent per la qual les víctimes són ateses a les Oficines d'Atenció a la Víctima del Delicte, com es pot observar en el gràfic 2. Aquestes dades evidencien un nombre més elevat de casos entre les persones de nacionalitat espanyola i en la franja d'edat compresa entre els 21 i els 50 anys, especialment en el grup d'edat de 31 a 40 anys. Així doncs, com que la violència de gènere es troba de forma reiterada entre els deu principals tipus de delictes que s'atenen, es reafirma l'alarma social que aquest tipus de violència genera (Gencat, 2022).

Gràfic 2: Representació de la distribució dels deu primers tipus de delictes principals que han patit les víctimes ateses amb major freqüència

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Justícia, Drets i Memòria de la Generalitat de Catalunya (2022).

1.3. Respostes institucionals per a les supervivents a Catalunya

Segons les dades del Departament d'Interior i el Departament d'Igualtat i Feminismes de Catalunya i de l'Institut Català de les Dones de la Generalitat de Catalunya, les víctimes de violència de gènere tenen a la seva disposició diversos serveis i recursos d'atenció.

En primer lloc, tenen a l'abast el telèfon d'emergències 112, així com la línia telefònica específica d'atenció a les dones en situació de violència, el 900900120, o el correu electrònic 900900120@gencat.cat. A més, poden trucar al 016, un servei estatal d'atenció a les dones que pateixen violència, coordinat pel Ministeri d'Igualtat. Tots aquests serveis són gratuïts, confidencials i estan disponibles les vint-i-quatre hores del dia, els tres-cents seixanta-cinc dies de l'any (Gencat, 2022).

Les víctimes també poden ser ateses en les comissaries dels Mossos d'Esquadra, on hi ha els Grups d'Atenció a la Víctima (GAV), així com en els centres sanitaris o en els jutjats de guàrdia o de Violència sobre les Dones.

A més, hi ha diversos serveis gratuïts que ofereixen suport psicològic, orientació i assessorament legal a les víctimes. Primerament, està el Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE), un servei gratuït que ofereix informació, atenció i recursos en el procés de recuperació i reparació de les dones que han estat o estan en una situació de violència masclista i als seus fills o filles. A banda, el SIE potencia la prevenció, la sensibilització i la implicació comunitària (Gencat, 2021).

Les Oficines d'Atenció a la Víctima del Delicte (OAVD) són un altre recurs important, on s'ofereix atenció psicològica, informació, assessorament, suport i orientació a les víctimes i persones perjudicades per un delicte. Es preocupen perquè puguin exercir els seus drets respecte a la legislació vigent i per a potenciar-ne la recuperació psicosocial i reduir-ne la revictimització. Les oficines coordinen les ordres de protecció de les víctimes de violència de gènere i domèstica que adopten els òrgans judicials de Catalunya (Gencat, 2023). També, està el Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD), de titularitat municipal o comarcal, que atén i assessora en l'àmbit social, psicològic i jurídic sobre qüestions de l'àmbit laboral, social familiar, personal i recursos públics, entre d'altres (Gencat, 2021).

A més a més, poden fer ús del Servei d'intervenció en crisis que proporciona una atenció psicològica immediata, tant a la dona com als adolescents o persones properes, en casos de femicidis o agressions sexuals greus. L'objectiu d'aquest és limitar els trastorns psicològics derivats de l'estrès posttraumàtic oferint els recursos necessaris (Gencat, 2022).

Endemés, hi ha el Servei d'Acolliment i Recuperació (SAR), que ofereix un espai residencial gratuït i temporal de protecció i recuperació per a les dones i els seus fills o filles a càrrec en situació de risc per violència de gènere. De manera similar, existeix el Servei Substitutori de la Llar (SSLL), que actua com a substitució de la llar, proporcionant un pis d'autonomia amb acompanyament professional (Gencat, 2022).

Inclús, existeix el Servei de Punt de Trobada (STPT) que té la funció de garantir als i les menors que es troben en una situació familiar el seu dret a relacionar-se amb els seus progenitors o familiars, protegint-los de la violència masclista (Gencat, 2022).

Adicionalment, existeix l'ATENPRO, un Servei Telefònic d'Atenció i Protecció a les víctimes de violència de gènere i l'aplicació My112 (el telèfon d'emergències de Catalunya) que envia automàticament als professionals del 112 les coordenades de la persona que fa la trucada per avisar d'una emergència (Ministeri d'Igualtat, 2012).

També, un cop acreditada la situació de violència de gènere, les víctimes tenen dret a accedir a diferents ajudes que garanteixen la seva assistència, protecció, recuperació i reparació. Entre aquests es troben els ajuts econòmics, d'habitatge, laborals, de formació i per a dones migrades en situació administrativa irregular. Un exemple és la Renta Activa d'Inserció (RAI), que consisteix en una prestació econòmica mensual que es concedeix a les dones víctimes de violència de gènere amb ingressos inferiors al 75% del Salari Mínim Interprofessional, amb especial dificultat per trobar feina o en situació de necessitat econòmica (Ministeri d'Igualtat, 2015).

Finalment, existeix la possibilitat d'una Ordre de Protecció, que de conformitat amb l'article 544 ter LECr, el jutge d'instrucció haurà de dictar per a les víctimes de violència de gènere en els casos que, hi hagi indicis fundats de la comissió d'un delictes contra la vida, la integritat física o moral, la llibertat

sexual, la llibertat o la seguretat, que resulti d'una situació objectiva de risc per a la víctima que requereixi alguna mesura de protecció (Arcos, 2016).

1.4. De la victimització a l'empoderament i la recuperació

Després de resistir una situació de maltractament per part de l'agressor, les dones han de passar per un procés de recuperació del control de les seves vides, ja que les seves capacitats d'autonomia, autoestima i llibertats s'han vist reduïdes. Aquest procés de recuperació implica esmorteir les conseqüències i alteracions psíquiques que han sorgit i treballar en la seva recuperació emocional, començant a prendre decisions per elles mateixes (Carrillo i cols., 2011 i Vilaseca i cols., 2021).

És crucial entendre aquesta recuperació des d'una perspectiva integral, tenint en compte els aspectes socials, psicològics, legals, mèdics i de seguretat. Això implica la recuperació de la salut per superar les seqüeles de la violència, així com la restauració de l'autonomia de presa de decisions, el control de la pròpia vida, el benestar econòmic, l'accés a un habitatge adequat, l'estabilitat laboral i la inclusió social, entre d'altres (Masip i cols., 2011). A més, ha d'haver-hi una reconstrucció cognitiva i un aprenentatge generat a partir de l'experiència viscuda, que les permeti ser capaces de fer front al món (Carrillo i cols., 2011 i Vilaseca i cols., 2021).

No obstant això, alliberar-se de la violència és un procés lent i difícil, caracteritzat per avanços i retrocessos. Durant aquest procés, les dones en situació de resistència i debilitat aniran guanyant de manera progressiva una major capacitat de control sobre les seves vides i una consciència de l'abús que han patit (Masip i cols., 2011).

Per tant, han de passar per un procés en el qual acabin de veure's com a víctimes i comencin a veure's com a dones en un procés de recuperació de la seva pròpia identitat (Carrillo i cols., 2011).

1.4.1. Conseqüències de la violència de gènere

Segons l'informe (A/61/122/Add.1) de l'Assemblea General de les Nacions Unides, la violència de gènere fa que les dones estiguin sotmeses a un major risc de tenir una mala salut física, reproductiva i mental, així com un pitjor funcionament social, econòmic i laboral. A més, tenen una major tendència a abusar de l'alcohol i les drogues i a presentar disfuncions sexuals, intents de suïcidi, estrès posttraumàtic, depressió i trastorns del sistema nerviós central (Assemblea General de les Nacions Unides, 2006).

Aquesta violència sovint també comporta conseqüències fatals, és a dir, produeix la mort a causa del feminicidi, la mort materna (relacionada amb la violència durant l'embaràs), el suïcidi i les morts relacionades amb la SIDA. També contribueix a la pobresa de les dones a nivell individual, així com de les seves famílies, comunitats, societats i nacions en diferents nivells (Assemblea General de les Nacions Unides, 2006).

Cal destacar que la violència de gènere afecta la moral de les dones, creant un sentiment d'indefensió i vulnerabilitat. També pot provocar un desgast emocional considerable, amb conductes contradictòries i oscil·lacions emocionals alimentades per la por, la culpa i la vergonya. A més, entre les conseqüències psicològiques reconegudes es troba la baixa autoestima, l'insomni i l'angoixa emocional, entre altres. Aquestes conseqüències varien en funció de factors com la tipologia, cronicitat, severitat i altres característiques de l'experiència de victimització (Carrillo i cols., 2011).

L'impacte de les prohibicions, desvaloritzacions, humiliacions, amenaces, aïllament, xantatges, crits i vexacions sobre les dones és rellevant, ja que aquests comportaments les intimiden progressivament, generant un estat de terror que les bloqueja i els deteriora l'autoestima (Carrillo i cols., 2011). A banda, s'evidencien canvis cognitius (atribucions, expectatives, etc.) i dificultats en les relacions amb altres persones diferents de l'agressor, com por, dificultats per establir relacions íntimes, etc. (Bosch i cols., 2017).

Però, malgrat les conseqüències nefastes que la violència de gènere genera en la salut física i psicològica de les dones, moltes d'elles s'acaben recuperant de la victimització (Carrillo i cols., 2011).

1.4.2. Factors mediadors

Les respostes institucionals, les creences prèvies de les dones sobre la violència que pateixen, les relacions de parella i els rols de gènere, així com els recursos materials i de suport disponibles, els estressors addicionals i les experiències prèvies, entre altres, son factors mediadors que condicionen l'empoderament i la recuperació de les dones supervivents de violència de gènere (Bosch i cols., 2017). Aquests factors tenen un impacte tant en els efectes psicològics de l'abús com en els intents de les dones per tal d'evitar-lo, escapar-ne i protegir-se a elles mateixes i als seus fills (Matud i cols., 2004).

No obstant això, aquests factors poden jugar dos rols contraposats. D'una banda, poden actuar com a factors protectors que faciliten l'empoderament i la recuperació de les dones supervivents, fent que entenguin millor la situació en la qual es troben i proporcionant-los-hi recursos per sortir-ne. D'altra banda, poden actuar anar en contra, funcionant com a factors que bloquegen i impedeixen l'empoderament i el control de les dones supervivents, mantenint-les en la relació i aïllades de possibles sortides. En tot cas, aquests factors mediadors serveixen per conèixer quina és la situació de partida de cada víctima i per saber quins son els aspectes en els quals es necessitarà incidir significativament al llarg de la seva intervenció (Bosch i cols., 2017)

Adicionalment, les accions que faran que les dones puguin assolir l'empoderament i la recuperació estan molt condicionades per les possibilitats reals de moviment i autonomia. Per aquest motiu, els recursos socials i individuals disponibles juguen un paper rellevant en aquest procés. (Carrillo i cols., 2011).

Factors protectors socials

Envoltar-se de persones que estan disposades a ajudar-les, encoratja a les dones a avançar en el procés de curació. Aquest suport de qualitat permet a les sobrevivents participar de manera més efectiva i activa, oferint-los demandes competitives, responsabilitzant-les per participar en el tractament i animant-les a buscar orientació professional (Sinko i cols., 2020).

A més, rebre ajuda terapèutica i participar en un espai d'escolta permet a les dones identificar la violència soferta o trencar definitivament la relació amb l'agressor a temps. Això, és possible perquè es comencen a qüestionar el status quo, entenen que la violència patida en les seves vides és resultat de segles d'opressió de la dona, es replantegen la seva pròpia posició com a persona en el món i adquireixen una mirada més àmplia i de reivindicació social (Carrillo i cols., 2011 i Sartini, 2023). Tanmateix, l'ajuda i guia psicològica permet que les dones vagin més enllà de les seves percepcions, capacitats i limitacions, reconeixent d'aquesta forma els seus deures i drets, basant-se en un treball sobre elles mateixes (Vilaseca i cols., 2021).

Un altre aspecte positiu per a les dones és la construcció de xarxa solidària, ja que l'ús de l'estratègia del grup i la possibilitat que elles mateixes siguin protagonistes dels processos, a més del suport d'agents externs, promou el procés cap a l'empoderament (Gonçalves i cols., 2019). També, la intervenció grupal és reconeguda pels organismes que s'encarreguen de fer front a la violència de gènere com un dels serveis que més pot beneficiar a les supervivents (Carrillo i cols., 2011). La raó és que proporciona un espai i un temps on les dones troben acollida, contenció per a l'excés de dolor i angoixa, companyia per a la solitud, esperança per un canvi positiu i força per fer front a la por (Masip i cols., 2011).

Però, no només és important fomentar les xarxes socials de suport mencionades anteriorment, sinó que també cal posar èmfasi en els recursos econòmics i sociopolítics perquè tots junts augmenten l'autoestima i l'autonomia de les dones víctimes (Vilaseca i cols., 2021). Així doncs, les respostes institucionals (esmentades anteriorment respecte a Catalunya en el punt 1.3.), actuen com una xarxa de suport institucional que pot ajudar a la dona maltractada a evitar la violència en el futur i a mitigar la gravetat dels seus efectes (Matud i cols., 2004).

Finalment, esmentar la Llei Orgànica 1/2004, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, que enfoca aquest tipus de violència de manera integral i multidisciplinària, abastant aspectes preventius, educatius, socials, assistencials i d'atenció posterior a la víctima, així com la normativa civil que incideix en l'àmbit familiar. Aquesta llei proporciona suport a les víctimes, reconeixent els seus drets, com el dret a rebre

informació, assistència jurídica gratuïta i altres de protecció social i suport econòmic (Ministerio de la Presidencia, Relaciones con las Cortes e Igualdad, 2019).

Factors protectors individuals

Sol·licitar ajuda a la família, als amics, a la policia o a les forces de seguretat i buscar assessorament judicial, mèdic o psicològic encamina a les dones víctimes de violència de gènere per tal de guanyar poder de decisió i autonomia (Carrillo i cols., 2011).

També, la independència econòmica, l'ocupació de la dona i el treball remunerat actuen com a factors protectors perquè redueixen la probabilitat i la vulnerabilitat de patir violència, donant a les dones una major independència tant social com econòmica (Villarreal, 2007).

Altrament, les potencialitats i els punts forts que té la dona també influeixen en el seu procés de recuperació i protegeixen la seva autonomia. Alguns exemples d'això són la confiança en si mateixa per a trobar solucions al problema, la creença en el seu dret de viure lliure de violència, la determinació per aconseguir els seus objectius i el coneixement de l'abús (Matud i cols., 2004). A més, les qualitats, les actituds, els pensaments, etc. que les dones utilitzen per a desenvolupar una acció que els permeti controlar les seves vides, com la fortalesa percebuda, la insistència, la serenitat, la capacitat de sobreposar-se, la planificació i l'optimisme, també són importants. El sentit de l'humor, l'actitud positiva, l'orgull i l'esperança també ajuden, ja que esdevenen recursos individuals interns. En l'àmbit de la parella, són fonamentals l'alliberament, la recuperació de l'espai perdut, la soledat (ja que permet el creixement personal), el retrobament amb una mateixa, la reflexió i la recuperació de diàleg interior (Carrillo i cols., 2011).

Factors bloquejadors socials

En els escenaris comunitaris i socials, viure en una província amb altes taxes de violència i amb baixa representació femenina, així com la presència de factors socioeconòmics vinculats amb l'empobriment i la vulnerabilitat en

contextos de menors oportunitats, s'associa amb major probabilitat de violència (Villarreal, 2007).

Les influències contextuais, com ara els valors i les expectatives socials, les respostes socials a la violència de gènere i la normalització d'aquesta, influeixen i interactuen amb l'autoavaluació interna de les dones en el seus processos i comportaments de recuperació, dificultant la reorientació i l'afrontament de canvis (Sinko i cols., 2020 i Carrillo i cols., 2011). Per exemple, la normalització de la violència pot portar a les dones a minimitzar les seves experiències, creient que no són prou greus com per denunciar-les, o pot conduir-les a negar i reprimir les seves emocions. Així doncs, les respostes socials negatives, com no creure a la sobrevivent, culpar-la o jutjar-la per angoixa perllongada o per les seves accions després de la violència de gènere, provoca que les dones sovint desenvolupin patrons de dubte, retraïment, secret (Sinko i cols., 2020) o revictimització secundària (Matud i cols., 2004). Addicionalment, el masclisme, l'herència social de rols i els estereotips de gènere poden portar a les dones a adoptar conductes que limiten i discriminen les seves capacitats i posició social (Vilaseca i cols., 2021).

Cal tenir en compte l'impacte del maltractament institucional desencadenat per professionals incompetents o insensibles, per falta de recursos o per la lentitud dels processos judicials. A més de la falta de recursos legals en el tractament professional dels casos i la falta de formació en la perspectiva de gènere (Carrillo i cols., 2011). També, quan les dones supervivents han de tornar a explicar la seva història, tant en seu judicial com policial, s'ocasiona en les supervivents una reexperimentació secundària de la por, el dolor, l'angoixa, etc. que van acompanyar els incidents de la violència rebuda (Bosch i cols., 2017).

Endemés, la manca de suport familiar davant dels fets de maltractament, ja sigui a causa de la distància física (Carrillo i cols., 2011) o per altres raons, fa que les dones se sentin soles i abandonades, sense una sortida clara, el que intensifica el cicle de violència (Amarís i cols., 2018).

Factors bloquejadors individuals

Moltes dones decideixen no cercar ajuda per les fer front a les seves experiències de violència de gènere. Algunes raons s'expliquen per la percepció de les dones de que la violència és "normal o no greu", per sentir-se aclaparades pels símptomes, per la inversió emocional en la relació, per la protecció dels nens i per la vergonya. Altres raons inclouen la creença que poden bregar amb el que els hi passa pel seu compte, el sentir-se congelades i estigmatitzades, juntament amb sentiments de debilitat, impotència o culpa (Fugate i cols., 2005). A banda, les barreres internalitzades i la interiorització de certes creences i mandats socials de gènere poden causar una major càrrega dels símptomes, inhibint el procés de cerca d'ajuda i de recuperació (Sinko i cols., 2020 i Carrillo i cols., 2011).

Així mateix, el desemparament al qual es veu sotmesa una dona, perquè la família no pot o no vol ajudar-la, per por a que no la creguin o per vergonya davant la situació viscuda, l'encoratja a voler mantenir-se en la relació i, inclús, a amagar la situació d'abús, de la què sap que, en ocasions, se la farà culpable (Bosch i cols., 2017). La presència d'estressors addicionals en la vida de la dona també pot influir en la seva reacció psicològica i en els seus esforços per a donar-hi una resposta (Matud i cols., 2004).

A nivell individual, les dones de menor edat, baix nivell educatiu i amb habitatge de mala qualitat tenen més probabilitats de patir violència per part de la parella en diferents formes (psicològica, física, sexual i patrimonial). Això posa de manifest el vincle existent entre situacions d'empobriment i desigualtat i la violència, sent factors que es reforcen entre ells (Vacacela i cols., 2022). A més, les limitacions o discapacitats físiques i les victimitzacions anteriors o d'altres traumes soferts en la infància, poden augmentar la vulnerabilitat de les dones i provocar que victimitzacions posteriors tinguin efectes encara més negatius (Matud i cols., 2004).

Finalment, com ja s'ha comentat, les influències contextuais tenen un impacte en l'autoavaluació interna de les supervivents i, per tant, en el procés de curació. A causa d'això, les dones poden acabar desenvolupant sentiments interns de vergonya, autculpa, dubte sobre elles mateixes i por al judici, els quals es veuen reforçats per metabarreres que dificulten el diàleg intern sobre

la curació i la cerca d'ajuda després de la violència de gènere. A més, la necessitat i l'expectativa de ser fortes sovint causa que les dones es sentin frustrades quan es veuen afectades emocionalment per la seva violència de gènere, manifestant vergonya i autoinculpanent-se (Sinko i cols., 2020 i Carrillo i cols, 2011). També, cal recordar que en la relació de parella, la violència es desenvolupa progressivament amb formes de qüestionaments, intimidacions, restriccions i crítiques cap a les fonts de suport extern de la víctima. Això té un impacte significatiu en la minimització de l'autoestima, l'autonomia i la independència de la víctima, trencant la seva autoconfiança i desempoderant-la (Walker, 2012).

1.4.3. Reconstrucció de la identitat

La violència contra les dones no només viola les lleis i la seva integritat física, sinó que també ataca els seus sentiments, afectes i identitat, resultant en la fragilitat emocional i la seva identitat sense rumb (Pereira i cols., 2014).

El maltractament afecta a la identitat de les dones supervivents de tres maneres. En primer lloc, ataca la seva la identitat social, ja que l'agressor aïlla a la víctima trencant totes les relacions socials. En segon lloc, l'agressor intenta evitar els llaços i records del passat de la supervivent, atacant la seva identitat del passat. Finalment, l'agressor recrimina i insulta a la víctima respecte als seus comportaments, aspiracions i desitjos, danyant la seva identitat actual. Tot això, resulta en la completa anul·lació de la dona, generant una "personalitat bonsai", on el mateix subjecte "que abona i rega, impedeix el seu creixement" (Lorente, 2003, citat per Carrillo et al., 2011).

Per tant, per aconseguir que una dona es recuperi, és crucial tant la separació psicològica com física d'aquesta respecte a l'agressor perquè existeix un vincle psicològic que ha de ser treballat en la separació per aconseguir l'alliberació. Les expectatives de recuperar la relació de parella, les visites, els contactes a través de tercers o mitjans telemàtics, les depressions persistents i les recaigudes dificulten la recuperació (Masip i cols., 2011).

Així doncs, les dones necessiten incorporar noves visions sobre la vida i el món que les ajudin a interpretar i superar els fets que han viscut (Gonçalves

i cols., 2019). Hauran de lluitar contra patrons culturals opressors que legitimen la desigualtat i la violència, i reflexionar críticament sobre les seves vides i posar en marxa accions propositives, utilitzant recursos personals i socials. Això els permetrà deixar de veure's com a víctimes i començar a veure's com a dones en un procés de recuperació de la seva identitat. A més, hauran d'adoptar narratives en les quals es ressalti el valor de l'autonomia personal i hi hagi un descens de les referències a renúncia i sacrifici personal en relació a les àrees del compliment d'obligacions respecte a l'agressor i d'altres persones (Carrillo i cols., 2011).

Donat que son moltes les dones que han viscut relacions abusives i no en son conscients, serà fonamental que "desnaturalitzin" i "visibilitzin" la violència patida. Hauran d'entendre que el que han viscut no és normal, que no forma part de les relacions de parella i que no ha estat responsabilitat seva. Aquest serà el primer pas per superar la situació, trobar respostes, recuperar el control i alliberar-se dels sentiments de culpa (Bosch i cols., 2017).

Les dimensions que portaran a les dones cap a l'empoderament son la construcció de l'autoestima, l'autoconfiança, el sentit de possibilitat de transformació i la dignitat (Gonçalves i cols., 2019). Aquestes dimensions, promouran que les dones tornin a estimar-se, cuidar-se i reconstruir les seves xarxes socials. També caldrà que les seves necessitats i aficions ocupin un lloc fonamental en la seves vides (Carrillo i cols., 2011).

Així mateix, l'ajuda terapèutica serà fonamental, ja que contribuirà a que, tot i el panorama desolador, algunes dones siguin capaces de, a més de conservar la seva vida, superar i reconstruir de manera positiva la seva identitat (Carrillo i cols., 2011).

Un posicionament de caràcter positiu d'una dona supervivent de violència de gènere, com ara veure's com una dona recuperada, forta, treballadora o resolutiva, comportarà un major control de la seva vida i s'haurà d'enfortir per tal d'assolir la reconstrucció de la identitat i el posterior seu posterior empoderament. Altrament, cal destacar que el posicionament com a mare implica un major empoderament i control. En canvi, els posicionaments de caràcter negatiu com el de víctima, culpable, marcada, humiliada, espantada, incompetent, submissa o dolenta, desfavoriran el procés de canvi i

transformació. A més, cal ressaltar que com les altres persones posicionen una dona supervivent de violència de gènere influirà en el posicionament que ella acabi adoptant (Carrillo i cols., 2011).

Finalment, durant la situació de la violència, les supervivents viuen en una desconexió amb elles mateixes en qual es qüestionen la seva força i valor, sentint-se fora de control de les emocions, els símptomes físics, els records i el seu futur. Per a revertir-ho, el primer pas és reclamar la seva identitat, un aspecte primordial de la reconexió amb un mateix un cop superada l'experiència de violència de gènere. Recuperar aquesta identitat implica la reconstrucció de l'autoestima, la recuperació de la força i la superació del dubte (Sinko i cols., 2020).

Recuperació del control

Recuperar el control implica la necessitat de tenir poder sobre les seves pròpies vides mitjançant una major autoeficàcia i una presa de decisions autònoma, així com l'assoliment de sentiments de domini personal. Després d'haver estat sota control durant tant de temps, les dones supervivents anhelan la independència en relació a les seves vides, finances i decisions (Sinko i cols., 2020).

Maneig dels símptomes

El maneig dels símptomes es basa en la capacitat de controlar les emocions, els símptomes físics i els records relacionats amb l'esdeveniment traumàtic. Per reduir la simptomatologia, les dones supervivents recorren a diferents estratègies, com ara l'exercici físic o la lectura, utilitzar recursos de salut mental, rebre psicoeducació o practicar l'autocura. No obstant això, algunes dones també han fet ús d'estratègies desadaptatives com l'abús de substàncies, desordres alimentaris o la desconexió del cos i les emocions, les quals creen barreres addicionals per a la recuperació (Sinko i cols., 2020).

Enfortiment de les xarxes de suport social

Sanar la desconexió emocional i física i desenvolupar la capacitat de construir i mantenir relacions, ajuda a les supervivents a restablir la confiança en si mateixes, crear un sentit de pertinença i desfer-se de l'autoavaluació interna negativa. Aquest procés els permet percebre el suport de les seves xarxes socials i satisfer les seves necessitats, mitjançant interaccions autèntiques, implicació en la comunitat i empatia amb altres supervivents (Sinko i cols., 2020).

Per això, després de ser aïllades i la seva autoconfiança debilitada, és important que les dones es recolzin en les relacions significatives de les seves vides perquè són una font de suport emocional, d'intercanvi d'informació i de béns materials. Aquests vincles els permetran comprendre que no estan soles en la construcció del seu nou projecte de vida i els ajudaran a fer front a les circumstàncies i dificultats que puguin sorgir, posant en perill la seva salut mental i desestabilitzar-les. No obstant això, no només les antigues relacions seran una font de suport, sinó que qualsevol persona que les ajudi a mobilitzar els seus recursos psicològics o a gestionar les seves tensions emocionals, proporcionant informació, consells i ajuda material, contribuirà a ajudar a les supervivents a enfrontar situacions estressants a les que estiguin exposades (Amarís i cols., 2018).

Reconnexió amb el món

Les dones supervivents ha de superar la desconexió amb el món, alliberant la negativitat que aquest els hi representa i creant una vida amb un propòsit per a un mateix (Sinko i cols., 2020). Per tant, en la mesura que les supervivents aprenen que el món és molts cops inevitablement perillós, s'han d'esforçar per recrear una sensació de seguretat, per exemple, obtenint justícia o contribuint a la seguretat de les seves comunitats (Draucker i cols., 2009). Cal que estableixin una visió positiva del món, cercant la satisfacció, el creixement personal i l'assoliment que les faci sentir orgulloses pel que fa als seus esforços educatius, professionals i financers (Sinko i cols., 2020).

1.4.4. Estratègies d'intervenció en dones en situació de violència de gènere

La violència de gènere s'ha de treballar dins d'equips multidisciplinaris, que puguin donar resposta a les necessitats psicològiques, legals, laborals, i socials, ja que influeixen en la recuperació de les dones supervivents (Matud i cols., 2004).

Segons Mary Ann Dutton (1992), per a avaluar i planificar la intervenció terapèutica en dones víctimes de violència de gènere, és necessari tenir en compte les següents aspectes: el tipus i el patró de violència, l'abús i el control exercit per l'agressor, els efectes psicològics de l'abús, les estratègies de supervivència implementades per les dones maltractades (com ara les estratègies de despreniment que són accions encaminades al canvi personal que ajuden a desprendre's d'idees, persones i contextos nocius (Carrillo i cols., 2011)), i els efectes mediadors que s'han esmentat en l'apartat anterior. Tots aquests factors han de ser analitzats en el context social, cultural, polític i econòmic corresponent (Bosch i cols., 2017).

Específicament, pel que fa als efectes psicològics de l'abús, s'han de tenir en compte els indicadors de malestar psicològic (com ara pors, ansietat, ira, depressió, abús de substàncies, etc.), els canvis cognitius (com atribucions, esquemes cognitius, expectatives, percepcions, autoestima, etc.) i les dificultats en les relacions amb altres persones diferents de l'agressor (pors, dificultat per establir relacions d'intimitat, etc.) (Matud i cols., 2004 i Bosch i cols., 2017).

Les tècniques més comunes utilitzades per a l'avaluació inclouen entrevistes, tant estructurades com no estructurades, i qüestionaris. Durant aquest procés d'avaluació és important que els professionals practiquin una escolta activa i empàtica, proporcionant validació de l'experiència de la dona, sense jutjar, interpretar o aconsellar (Dutton, 1992 citat per Matud i cols., 2004).

Adicionalment, per a ajudar a les dones a recuperar el control de les seves vides, és necessari aplicar tècniques cognitiu-conductuals i adoptar una aproximació integral que tingui en compte, a més del context social i cultural, els factors que influeixen en la resposta de la dona davant del maltractament (Matud i cols., 2004).

Per assolir-ho, les estratègies d'intervenció han de seguir els següents principis: potenciar la seguretat i l'empoderament de la dona; reduir i/o eliminar els símptomes; augmentar la seva autoestima; aprendre i/o millorar els estils d'afrontament, resolució de problemes i presa de decisions; desenvolupar habilitats de comunicació i socials adequades; modificar les creences tradicionals sobre els rols de gènere i les actituds sexistes; validar les seves experiències; destacar els seus punts forts; proporcionar educació; diversificar les seves alternatives; restaurar la claredat en els seus judicis; i comprendre l'opressió. Totes aquestes estratègies contribuiran a normalitzar l'experiència de la dona, recuperar el control de la seva vida i proporcionar-li estratègies per aconseguir una major confiança i empoderament personal (Matud i cols., 2004).

Algunes de les estratègies que es poden utilitzar inclouen: estratègies per al control de l'ansietat (respiració profunda, relaxació muscular progressiva, etc.); tècniques cognitives per identificar i modificar els possibles pensaments distorsionats (reestructuració cognitiva, parada de pensament, etc.); l'entrenament en habilitats socials; la inoculació de l'estrès en els casos d'estrès posttraumàtic; l'entrenament en solució de problemes. Aquestes estratègies, però, s'hauran de complementar amb una component educativa que abordi les creences errònies (Matud i cols., 2004).

2. OBJECTIUS/CONTEXT

2.1. Objectiu general

1. Plantejar la realitat de la violència de gènere a Catalunya (2012-2022), recollir els serveis assistencials que existeixen per facilitar la recuperació i l'empoderament de les víctimes, recopilar alguns dels factors mediadors que condicionen a les dones supervivents passar de la victimització a la recuperació i l'empoderament, avaluar el grau de coneixement d'una mostra de la població general en relació a les respostes institucionals i contrastar-ho amb el coneixement i la realitat de les professionals que s'hi dediquen.

2.2. Objectius específics

1. Analitzar l'evolució de la violència de gènere a Catalunya el 2012-2022.
2. Recollir els diferents serveis, recursos i centres d'atenció i suport per a la recuperació i l'empoderament de les víctimes de violència de gènere a Catalunya.
3. Recopilar alguns dels factors mediadors que condicionen l'empoderament i la recuperació de les dones supervivents de violència de gènere, considerant les conseqüències d'aquest tipus de violència i recollint alguns dels factors que faciliten la reconstrucció de la seva identitat i algunes estratègies d'intervenció que s'utilitzen en aquests casos.
4. Conèixer i contrastar el coneixement de la població general en relació a aquests serveis en comparació a la realitat dels professionals que hi formen part.

3. METODOLOGIA

En primer lloc, s'ha realitzat una revisió bibliogràfica per tal de cercar informació mitjançant diferents fonts com informes, articles, notícies, estudis i investigacions. Bàsicament, les referències bibliogràfiques s'han cercat a SaBiDi, la biblioteca digital de la URV a la qual es té accés com a estudiant, i també s'han utilitzat les principals bases de dades científiques com PubMed, Dialnet o ScienceDirect, així com els portals en línia d'organismes públics nacionals. La cerca s'ha centrat en els següents temes: violència de gènere, empoderament, recuperació, violència en la parella, violència masclista, violència contra la dona, maltractament i reconstrucció de la identitat, entre d'altres. D'aquesta manera, s'ha buidat tota la informació seleccionada per classificar-la i redactar-la dins dels apartats corresponents, durant el període de novembre de 2022 a abril de 2023.

De la mateixa manera, per tal d'explorar la situació de la violència de gènere a Catalunya i obtenir-ne els descriptors estadístics corresponents, s'han

consultat les dades estadístiques d'atenció policial del Departament d'Interior de la Generalitat i les dades del Departament de Justícia, Drets i Memòria de la Generalitat. Aquestes dades corresponen a l'últim decenni, concretament al període de 2012 a 2022. La darrera actualització consultada de les dades ha estat del sis de febrer de 2023.

A més, per conèixer i recollir els recursos, centres i serveis d'atenció i suport disponibles per a les dones supervivents de violència de gènere a Catalunya, s'ha consultat la informació proporcionada pel Departament d'Interior i el Departament d'Igualtat i Feminismes de Catalunya durant el mes de febrer de 2023.

Després, per conèixer si una mostra de població de Catalunya està assabentada sobre els recursos, centres i serveis disponibles, s'ha dissenyat un qüestionari en línia mitjançant l'eina Microsoft Forms, per tal de recollir-ne les dades:

<https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=aykR84I-TkyCqajkA6QrEW3SZoXjzyVJqI3392pz2dtUQkxLMUM1Q1pDWIY4SFVNVFNJMU82MkZXTi4>

El qüestionari consisteix en vint-i-cinc ítems i inclou un apartat d'informació sobre l'estudi i un altre on s'especifiquen aspectes sobre la confidencialitat i la protecció de dades. Aquest s'ha realitzat durant el mes de març de 2023 i s'ha difós mitjançant l'aplicació WhatsApp a finals d'abril i principis de maig de 2023. La selecció de la mostra s'ha dut a terme per accessibilitat. L'anàlisi i la representació dels resultats s'ha realitzat utilitzant el programa Microsoft Excel.

D'altra banda, s'ha dissenyat una entrevista semiestructurada a tres professionals del Servei d'Atenció a la Víctima del Delicte de les Terres de l'Ebre, concretament dues psicòlogues i una educadora social. L'entrevista consisteix en 19 preguntes relacionades amb la dinàmica i la realitat d'aquestes professionals. Les entrevistes s'han dut a terme durant el mes d'abril de 2023 després d'informar-los del propòsit de l'estudi i obtenir el seu consentiment mitjançant un full de consentiment informat. Les respostes de les entrevistes s'han transcrit i posteriorment s'han analitzat en relació als objectius establerts en el present treball.

4. RESULTATS

4.1. Resultats quantitatius (qüestionari)

S'ha obtingut una mostra de 117 participants. Majoritàriament, ha estat contestada per dones, ja que formen el 84,34% de la mostra enfront d'un 18,8% d'homes i un subjecte (0,85%) que ha optat per no indicar el seu gènere. L'edat dels participants oscil·la entre els 15 i els 77 anys, amb la franja d'edat més comuna situada entre els 15 i els 25 anys (37,6%).

Pel que fa a les províncies d'origen dels participants, un 49,57% provenen de Barcelona i un 47,86% de Tarragona. Només un participant ha indicat ser de Lleida i un altre de Girona.

En relació a l'últim nivell d'estudis finalitzats, un 54,7% té estudis superiors, un 39,3% estudis secundaris, un 4,27% estudis primaris i un 1,7% no ha estat escolaritzat. En quant a les relacions familiars, un 71,8% conviu amb la família, un 16,2% amb altres persones i un 7,7% sol/a. També, un 4,27% ha comentat viure tant amb la família com amb altres persones.

Taula 1. Violència de gènere

	Sí	No
Ha patit mai violència de gènere?	23,1%	76,92%
Ho va denunciar?	7,41%	92,59%
Algú del seu voltant ha patit violència de gènere?	51,28%	48,72%
Ha presenciado un acte de violència de gènere?	37,6%	62,39%

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Un 23,1% dels participants ha afirmat haver patit violència de gènere almenys una vegada, però només un 7,41% d'aquests ha denunciat aquesta violència. A més, un 51,3% indica que algú proper a ells ha patit violència de gènere i un 37,6% declara haver presenciado un acte de violència de gènere.

A més, del 23,1% dels participants que han patit violència, un 3,70% no té estudis, un 3,70% té estudis primaris, un 40,75% té estudis secundaris i un

51,85% té estudis superiors. L'edat d'aquests participants varia entre els 21 anys (el més jove) i els 68 anys (el més gran).

Un 83,76% de la mostra afirma que, en cas de decidir denunciar un maltractament, acudiria en primer lloc als cossos policials (Mossos d'Esquadra, Policia Local o Guàrdia Civil), mentre que un 16,24% optaria pels centres sanitaris. Cap dels participants ha expressat que es dirigiria als jutjats o altres llocs.

Un 41,02% dels participants sabia a quin telèfon recórrer (sense consultar-ho prèviament) en cas de violència de gènere. D'aquests, un 31,25% trucaria al 112, un 4,16% al 900900120 i un 64,58% al 016.

Taula 2. Participants que coneixen algun servei que atengui i doni suport a les dones víctimes de violència de gènere

	Sí	No
Coneixen algun servei que atengui i doni suport a les dones víctimes de violència de gènere?	62,4%	37,6%

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Pel que fa als serveis que atenen i donen suport a les dones víctimes de violència de gènere, un 37,6% dels participants indica que no en coneix cap. No obstant això, del 62,4% que sí que en coneixen, un 73,97% coneix els Grups d'Atenció a la Víctima o GAV dels Mossos d'Esquadra, un 57,53% el Servei d'Informació i Atenció a les Dones o SIAD, un 23,29% el Servei d'Atenció a la Víctima del Delicte o SAVD, un 20,55% el Servei d'Acolliment i Recuperació o SAR, un 19,18% el Servei d'Intervenció Especialitzada o SIE, un 16,43% el Servei Tècnic de Punt de Trobada o STPT, un 15,07% les Oficines d'Atenció a la Víctima del Delicte i només un 6,85% el Servei Substitutori de la Llar o SLL.

A més, un 6,85% dels participants ha mencionat altres serveis o recursos, com ara l'Institut Català de la Dona, les associacions veïnals, la fundació AROA, el Servei d'Atenció en Crisi, l'ATENPRO i la Creu Blanca. Així mateix, un 67,12% està informat sobre aquests serveis anteriorment esmentats per

terceres persones, un 28,77% per experiència professional i un 4,11% per experiència pròpia.

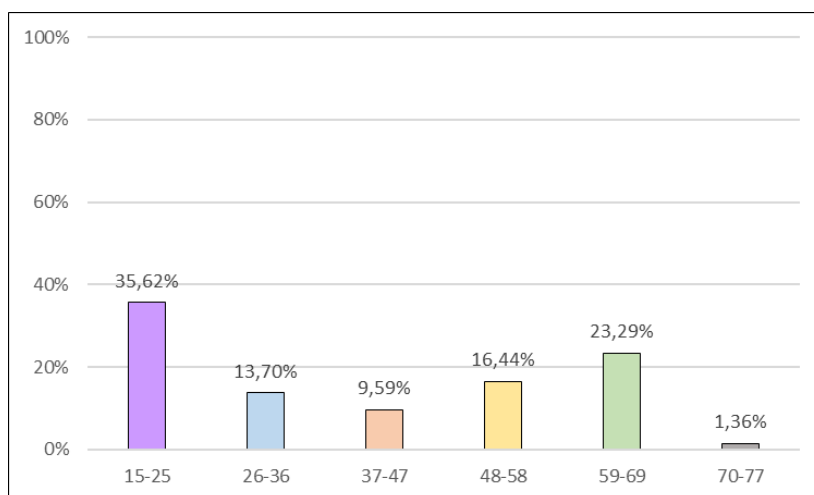
Taula 3. Gènere dels participants que coneix algun servei que atengui i doni suport a les víctimes de violència de gènere

Gènere	
Dona	80,82%
Home	17,81%
Prefereix no dir-ho	1,37%

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

També, un 80,82% de la mostra que manifesta conèixer algun dels serveis anteriorment esmentats es dona, un 17,81% és home i un 1,37% prefereix no dir-ho.

Gràfic 3. Franja d'edat dels participants que coneixen algun servei que atengui i doni suport a les dones víctimes de violència de gènere

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Pel que fa a la franja d'edat, la més comuna entre els participants que coneixen algun dels serveis i recursos d'atenció i suport és dels 15 als 25 anys, representant un 35,62% de la mostra.

El qüestionari identifica que només un 20,51% coneix l'existència del Servei d'Intervenció en Crisis en casos de femicidis o agressions sexuals greus, un 8,55% està al corrent del dispositiu ATENPRO i un 16,24% coneix l'aplicació mòbil My112. Dels participants, un 15,79% té aquesta aplicació instal·lada, amb un 66,7% de dones i un 33,3% d'homes.

Pel que fa als coneixements sobre els ajuts econòmics disponibles per a les dones víctimes de violència de gènere, un 23,08% coneix l'ajut de la Renda Activa d'Inserció (RAI). A més, d'aquests participants que coneixen algun ajut econòmic, tan sols un 7,40% ha mencionat altres ajuts diferents de la RAI, com ara la Renda de Garantia Ciutadana, el Fons de Garantia de Pensions, les Pensions d'Orfandat i la Creu Blanca.

Un 99,15% de la mostra considera que és necessari augmentar la difusió dels serveis i recursos disponibles per a les dones víctimes de violència de gènere.

Amb referència al procediment judicial en cas d'interposar una denúncia per violència de gènere, tan sols un 20,51% dels participants afirma tenir coneixement sobre el seu funcionament. Finalment, un 20,51% està informat sobre els drets que té una dona víctima de violència de gènere judicialment.

4.2. Resultats qualitius (entrevistes)

El Servei d'Atenció a la Víctima del Delicte (en endavant, SAVD) atén a totes les persones que acudeixen a les Seus Judicials en qualitat de víctimes d'algun delicte i que son citades per a declarar en relació amb algun procediment judicial. La seva funció és acompanyar emocionalment i físicament a aquestes persones durant la seva compareixença en el jutjat, amb la finalitat de garantir el compliment dels seus drets i proporcionar el suport necessari en tot moment, especialment a aquelles que presenten un estat d'activació molt elevat a causa de la intensitat del succés (Gencat, 2019).

Totes les treballadores del servei tenen la mateixa experiència professional amb víctimes de violència de gènere. No obstant això, com que el SAVD és un servei multidisciplinari, les treballadores tenen una formació de base

diferent, i per aquest motiu s'ha decidit comparar-ne els diferents punts de vista i experiències de l'equip.

Cal esmentar que la darrera pregunta no s'ha realitzat a la tercera entrevistada, ja que no era pertinent en el seu cas.

Segons les entrevistes realitzades, la formació necessària per a treballar en el SAVD és una carrera universitària relacionada amb l'àmbit social, com ara el grau de psicologia, criminologia, treball social o educació social. Les entrevistades tenen una experiència professional que oscil·la entre cinc i tres anys en aquest servei perquè van ser atretes per l'oportunitat de treball.

Com ja s'ha comentat, l'acompanyament del SAVD es basa en proporcionar acompanyament i suport emocional a les víctimes, contextualitzant-les a nivell judicial i informant-les en tot moment del procediment, els seus drets i les seves opcions. També es resolen els dubtes que puguin tenir durant tota la seva estada en seu judicial. Una de les entrevistades manifesta que "l'objectiu principal del SAVD és garantir que la víctima pugui declarar en la millor de les condicions" i afegeix que fan de pont entre el sistema judicial i la víctima.

Dues de les entrevistades coincidexen en assenyalar que el que més les ha impactat en la seva experiència professional és el funcionament del sistema judicial. A més, una d'elles comenta la percepció que tenen els treballadors que interactuen amb víctimes de violència de gènere, afirmant que "esperen una víctima de manual i que son les persones que pitjor imatge tenen d'elles". Aquesta opinió la justifica pel mal funcionament del sistema judicial i pel *burnout* d'aquests treballadors. També, s'assenyala que la resolució d'una denúncia "depèn del dia en què la persona denuncia, del fiscal o del jutge". D'altra banda, es menciona com a fet impactant la discrepància entre la visió professional del risc i el de la víctima, així com l'anul·lació psicològica que experimenten les dones, la qual cosa les impedeix denunciar.

Una coincidència entre totes les entrevistades és que destaquen l'agraïment de les víctimes com l'experiència més satisfactòria. Això es posa de manifest en diverses afirmacions com "Quan em diu que li va servir molt tot allò que li vaig dir, que se'n recorda de les meves paraules" o "encara que marxin

sense una ordre de protecció, sense una sentència o un resultat què no és el que elles esperaven quan venien, sempre acaben donant-te les gràcies". La psicòloga principal també menciona com a satisfactori el fet de saber que el seu paper en el SAVD és útil per a les víctimes. A més, l'educadora social declara que son "la cara amable que hi ha allí i que realment els hi està fent cas" i l'última entrevistada que "la nostra professió consisteix a fer que aquesta situació tan desagradable ho sigui menys".

Pel que fa la seva feina en el SAVD, tornen a coincidir afirmant que ho valoren tot en general. No obstant això, una d'elles especifica que el que més valora és "la llibertat que tenim a l'hora de fer la intervenció". A més, la psicòloga principal exposa que la seva feina és "útil per a les víctimes", ja que eviten que l'experiència sigui tan traumàtica i que "el simple fet d'estar amb elles quan els hi diuen la resolució judicial les fa sentir més segures". L'educadora social destaca que "inclús en els casos complicats aprens alguna cosa" i el que valora tècnicament és la "immediatesa" en la qual han de treballar i adaptar-se. Finalment, una de les tècniques ressalta que també valora el fet que la seva feina es basi en ajudar a les dones que estan vivint una situació desagradable.

Les dificultats que les professionals del SAVD enfronten continuen girant al voltant del funcionament del sistema judicial. La psicòloga principal assenyala que "el problema està en tot el que engloba el sistema judicial" i posa com a exemple les preguntes dels advocats contraris o els jutges i les resolucions judicials. També expressa la seva dificultat per entendre i gestionar que alguns casos s'acabin arxivant. L'educadora social comenta que "és un sistema que no ajuda realment", tot i que "fa el que pot" i que "es poden fer les coses molt millor". Refereix que el sistema és "molt rígid" i "molt gelat" i que les víctimes son considerades "números" i un "procediment" per als treballadors judicials (una opinió compartida per l'altra tècnica del servei), mentre que per als treballadors del SAVD, elles tenen "un nom i un cognom". A més, menciona la necessitat de canviar de mentalitat. A més a més, l'altra tècnica comenta la manca de sensibilització dels professionals i destaca les dificultats que enfronten les dones denunciants, com la seva dificultat per "reconèixer la violència" o per "tirar endavant amb el procés judicial".

El SAVD té un contacte limitat amb les víctimes, d'aproximadament quatre o cinc hores. A causa d'això, dues de les treballadores esmenten que no tenen prou temps per ensenyar-los eines i estratègies competents. Com a resultat, només poden donar "el primer pas" i plantar "la primera llavor". Però, aprofiten l'oportunitat per utilitzar tècniques com la reestructuració cognitiva i treballar amb les concepcions de les dones, fent-les dubtar i reflexionar. A més, empren habilitats de comunicació com la paràfrasi, repetint el que les víctimes expliquen i posant-ho de manifest. Tanmateix, no intenten imposar el que han de pensar, canviar les seves opinions o modificar les seves creences. D'altra banda, l'última entrevistada exposa l'ús d'eines d'afrontament i estratègies d'autoprotecció en tots els àmbits per aconseguir que les víctimes estiguin "més tranquil·les durant l'estada a seu judicial i mentre fan la declaració".

Durant el seu recorregut professional, s'han trobat amb diverses dones que tenen dificultats per identificar-se com a víctimes. La psicòloga principal exposa que algunes "consideren que no son víctimes de violència de gènere" (opinió compartida amb l'altra psicòloga del servei), argumentant que "els fets no son un delicta de violència de gènere" o que "assumeixen que han patit una violència, però no es consideren víctimes". Les treballadores proporcionen alguns exemples de justificacions que les supervivents donen: "Com pot ser que jo que em relaciono amb un munt d'homes, que soc una persona valenta, sigui víctima" d'una noia que treballava a l'obra, "Això no pot ser, jo soc advocada com pot ser que jo sigui víctima" o "és que jo tinc caràcter". Les professionals expliquen aquesta negació de la condició de víctima com a resultat de l'estigma associat o de la creença que, a causa de la seva situació econòmica o social, no poden ser víctimes.

Les dues treballadores més veteranes del servei manifesten que mai utilitzen el terme "víctimes" quan parlen amb aquestes dones. En lloc d'això, fan servir expressions com dir que ser víctimes de violència de gènere "no les defineix", que "és un estat transitori", que "l'única condició que han de complir per a ser-ho és ser dones", que "podria ser-ho qualsevol de les dones que estem al món que tinguéssim una parella" i que "no importa ni què fas, ni a què et dediques, ni d'on ets". Altrament, la segona psicòloga destaca conscienciar a

les dones que hi ha altres persones en la mateixa situació és un factor clau per ajudar-les a reconèixer la violència viscuda.

Una reflexió interessant que fa la psicòloga principal és que, tot i que en el context judicial es consideren víctimes de violència de gènere, un cop surten del jutjat, cada dona decideix com gestionar el seu paper de víctima. Similarment, expressa que com no diríem que una persona és autista sinó que té autisme, prefereix dir que no son víctimes sinó dones que venen en qualitat de víctimes.

Les treballadores del SAVD exposen que no existeix un perfil específic de dona que accedeixi al servei. Com diu l'educadora social "l'única cosa que tenen en comú és que son dones". No obstant això, l'altra tècnica assenyala que "sí que hi ha un perfil de persones que son víctimes per falta de recursos", i que si tinguessin recursos "no es mantindrien en l'entorn de violència".

Pel que fa a la resistència de les dones, les opinions difereixen. La psicòloga principal opina que el més rellevant son "els factors que envolten a la dona" com l'entorn familiar i social, i no tant la seva resistència personal. D'altra banda, l'educadora social creu hi ha dones més resistents, i que "l'entorn" i la "forma de ser" o "les habilitats" i "capacitats" d'aquestes les fa més resistents. A més, expressa que la cerca d'ajuda és determinant en la recuperació de les dones "una persona que [...] pugui demanar ràpidament ajuda farà que pugui recuperar-se més fàcilment". Diferentment, la psicòloga que treballa com a tècnica no creu que hi hagi dones més resistents, però que aquelles que "han passat per diverses relacions o situacions de violència s'acostumen [...] i l'aguanten i la toleren més".

Respecte les tàctiques utilitzades per les psicòlogues per ajudar a les dones a reconèixer la violència de gènere a la qual estan sotmeses, es destaca "la psicoeducació de la violència" mitjançant la identificació del "cicle de la violència" o de "l'escalada". L'educadora social també anomena una altra tècnica que consisteix en fer que "deixin de ser les protagonistes de la història" per tal que puguin observar la mateixa situació des de l'exterior. A més, una de les entrevistades esmenta que algunes de les víctimes que no

reconeixen la seva condició justifiquen les conductes dels seus agressors argumentant que "ell no és sempre així o que "ell és amable".

Només es va realitzar promoció i visibilitat del SAVD en els seus inicis, el 2018. Les treballadores manifesten que "és un servei desgraciadament molt desconegut" i que no està prou reconegut, malgrat la seva importància. Com comenta la psicòloga principal del SAVD: "és una llàstima perquè en el moment en què una denuncia i li diuen que el dia següent estarà acompanyada per una persona, la tranquil·litza i ja no es veu sola davant del perill". Però, segons l'altra psicòloga, les dones que acudeixen al jutjats se'ls informa de l'existència del servei.

A més, no consideren que la situació de violència de gènere hagi millorat des que es va iniciar el servei. Inclús, l'educadora social expressa la seva preocupació afirmant que la violència de gènere "va a més" i que els casos "son molt més greus". Així mateix, la segona psicòloga comenta la necessitat de millorar la dessensibilització, la normalització de la violència i la revictimització que succeeix en seu judicial. També, la psicòloga principal no creu que això depengui exclusivament del seu servei, ja que aquest és un "*parche més*". No obstant això, manifesten que el que sí ha millorat és la disposició de les persones a presentar denúncies i les millors condicions i recursos que les víctimes tenen en els procediments judicials.

Les treballadores del SAVD de les Terres de l'Ebre indiquen que hi ha períodes de l'any en què reben més denúncies per violència de gènere. Aquests solen ser "els festius", segons diuen les dues tècniques, i durant "l'estiu", segons les psicòlogues. Aquests períodes es caracteritzen per una major convivència i moments en què "la tensió pot explotar". Endemés, s'exposa que en el context de les parelles, "quan en un període de temps estan molt junts, la violència augmenta i probablement serà prou insostenible com perquè la dona decideixi denunciar".

Per abordar la situació de violència de gènere, les treballadores del SAVD exposen que s'haurien de millorar els aspectes següents: l'educació i sensibilització dels infants i dels més joves destacant els valors i el respecte; les polítiques, el sistema i la formació dels funcionaris, jutges, etc. en

perspectiva de gènere; la prevenció; la sensibilització a les dones de que no han d'aguantar ni un sol cop una conducta de violència de gènere; i els recursos i les ajudes econòmiques. A més, es manifesta que tot el que s'està fent actualment només son "*parches*".

Les entrevistades també reconeixen que aquesta feina no es pot planificar, que es basa en un "assaig i error" i que han d'improvisar i adaptar-se perquè cada persona i intervenció és diferent. Això, segons la psicòloga principal ocasiona que cada dia sigui un aprenentatge, ja que depenent de la persona s'haurà d'adaptar la seva forma d'intervenir. A més, segons l'educadora social, l'aprenentatge que extreu de la seva feina al servei és que "no es pot jutjar" i que "les lleis estan molt allunyades del que passa realment".

Durant la COVID-19, les intervencions del SAVD es van haver de realitzar principalment a través de trucades telefòniques a les víctimes, ja que no es podia acudir als jutjats. Tot i que es van seguir realitzant les mateixes tasques, les treballadores expressen que "com a experiència personal va ser un desastre", que "era una inseguretat", que "el suport emocional [...] no era el mateix" i que "no era gens còmode". No obstant això, valoren el fet de poder estar presents i oferir suport a les víctimes durant aquesta situació. A més, comenten durant la pandèmia no van observar diferències significatives en la tipologia del maltractament.

Finalment, es poden relacionar alguns dels resultats obtinguts del qüestionari i les entrevistes realitzades. En els dos casos es posa de manifest que el Servei d'Atenció a la Víctima del Delicte és un servei poc reconegut i conegut. Només un 23,29% dels participants del qüestionari afirmen tenir coneixement d'aquest servei, coincidint amb les declaracions de les treballadores entrevistades. També, tant els resultats del qüestionari com les entrevistes evidencien que les dones son víctimes de violència de gènere simplement pel fet de ser dones, sense que hi hagi un perfil o tipologia específica de víctima (això ha estat expressat per les treballadores del servei). A més, els resultats del qüestionari demostren que les dones que manifesten haver patit violència de gènere tenen edats i nivells d'estudis diversos, corroborant així aquesta afirmació.

5. CONCLUSIONS

A Catalunya, la violència de gènere continua sent una problemàtica social, amb casos de dones maltractades que es presenten de manera quotidiana. Durant un període de deu anys (2012-2022), la violència de gènere ha estat el motiu predominant per l'atenció de les dones com a víctimes a les diferents comissaries de la comunitat. A més, és la causa més freqüent d'atenció a les Oficines d'Atenció a la Víctima del Delicte i es troba entre els deu principals tipus de delictes que s'atenen. Comparant el període de deu anys, l'any 2022 es va atendre un major nombre de víctimes de violència de gènere, respecte anys anteriors, independentment del període de la pandèmia de la COVID-19.

Tanmateix, les darreres dades d'atenció policial de la Generalitat de Catalunya, en última actualització el 25 d'abril de 2023 respecte al primer trimestre, mostren un total de 3843 dones que han estat ateses per violència masclista en l'àmbit de la parella i tres dones que han estat víctimes mortals (Gencat, 2023). Això indica un augment en el nombre de víctimes durant el primer trimestre en comparació amb l'any anterior (3429 víctimes ateses i dues víctimes mortals). Sembla que la violència en l'àmbit de la parella va en augment o, almenys, es denuncien cada cop més els casos, com diu una de les professionals del SAVD de les Terres de l'Ebre.

A més, tot i que només un 23,1% de la mostra del qüestionari ha declarat haver patit violència de gènere almenys un cop, el 51,28% ha indicat que algú del seu entorn ha patit violència de gènere i el 37,6% ha presenciat un acte de violència.

Malgrat aquestes dades alarmants, actualment, a Catalunya, les dones supervivents de violència de gènere tenen a la seva disposició un conjunt de serveis, recursos i centres d'atenció enfocats a ajudar-les a fer front a aquesta situació.

Per tant, aquestes respostes institucionals formen part dels factors mediadors que condicionen l'empoderament i la recuperació de les dones supervivents de violència de gènere, ja que actuen com una xarxa de suport institucional

que pot ajudar a la dona maltractada a evitar la violència en el futur i a mitigar la gravetat dels seus efectes (Matud i cols., 2004). A més, l'ajuda i guia psicològica proporcionada pels serveis disponibles permet que les dones vagin més enllà de les seves percepcions, capacitats i limitacions, i reconeixin els seus drets i deures a través d'un treball personal (Vilaseca i cols., 2021).

No obstant això, sembla que cal ampliar la promoció i visibilització d'aquests serveis, recursos i centres. Els resultats del qüestionari demostren que el 99,15% dels participants creu necessari augmentar la difusió de totes les respostes institucionals. Específicament, pel que fa al SAVD, com han assenyalat les treballadores, és un servei molt desconegut i no prou reconegut. Aquestes dades coincideixen amb els resultats del qüestionari, ja que només el 23,29% de la mostra en té coneixement.

Endemés, tot i que el 62,4% dels participants diu conèixer algun servei que atén i dona suport a les dones víctimes de violència de gènere, només el 41,02% sap a quin telèfon recórrer, el 20,51% coneix el Servei d'Intervenció en Crisis, el 8,55% està al corrent del dispositiu ATENPRO, el 16,24% coneix l'aplicació mòbil My112, el 23,08% coneix l'ajuda econòmica de Renda Activa d'Inserció, el 7,4% està al corrent d'alguna altra ajuda, el 20,51% coneix com funciona el procés per interposar una denúncia i el 20,51% coneix els drets judicials que té una dona víctima de violència de gènere.

Qualsevol dona pot trobar-se en una situació de maltractament, ja que les falses les nocions causals de major probabilitat de violència en segons quins perfils femenins son falses (Bosch i cols.,2017). Les treballadores del SAVD afirmen que atenen dones de qualsevol classe social, ètnia, raça o cultura. Per tant, no existeix un perfil o una tipologia específica de dona que sigui víctima de violència de gènere i, les professionals del SAVD assenyalen que "l'única condició que han de complir per a ser-ho és ser dones", coincidint amb l'opinió de l'ONU que considera que aquest és l'únic factor de risc (Assemblea General de les Nacions Unides, 2006). A més, els resultats del qüestionari ho corroboren, ja que els participants que han indicat haver patit violència de gènere tenen tot tipus de nivell d'estudis (inclús, un 51,85% té estudis superiors) i abasten diverses franges d'edats, des dels 21 fins als 68

anys. Això, però, no significa que no hi hagi factors que actuïn com a reforçadors de la vulnerabilitat de les víctimes i com a factors de pitjor pronòstic (Bosch i cols., 2017).

La majoria de les investigacions s'han enfocat a contemplar els resultats adversos de la violència de gènere en les dones supervivents, i pocs estudis han explorat com aquestes dones passen de ser víctimes a dones empoderades i recuperades. Per això, aquest estudi també ha intentat identificar alguns dels factors interns i contextuals que influeixen en la recuperació i en la reconstrucció de la identitat, així com algunes estratègies d'intervenció utilitzades en aquests casos.

La cerca bibliogràfica ha permès identificar, d'una banda, alguns factors mediadors que actuen com a protectors i faciliten l'empoderament i la recuperació de les dones maltractades. D'altra banda, s'han identificat alguns factors bloquejadors impedeixen aquest procés. Conèixer aquests factors permet estar al corrent de la situació de partida de cada víctima i saber quins aspectes s'han de tractar per incidir significativament durant la intervenció (Bosch i cols., 2017).

Pel que fa als factors protectors, com el suport social, familiar i professional, així com les respostes institucionals, segons la psicòloga principal del SAVD, permeten a la dona ser més resistent davant d'una situació de violència de gènere. A més, respecte als protectors individuals, l'educadora social del SAVD manifesta que la capacitat de sol·licitar ajuda és un factor determinant en la recuperació de les dones.

Després, el maltractament institucional i la insensibilitat dels professionals son qüestionats i criticats per les treballadores del SAVD, ja que tal com afirmen diversos autors teòrics, esdevenen factors bloquejadors socials que en dificulten la recuperació i l'empoderament de les dones (Bosch i cols., 2017). La manca de recursos també és un tipus de factor social rellevant que impedeix o en dificulta la recuperació (Villarreal, 2007) perquè, segons una de les tècniques del SAVD, genera un perfil de dones que son víctimes a causa de la manca d'aquests recursos.

Amb relació als factors bloquejadors individuals, les treballadores del SAVD es troben amb dones que presenten distorsions cognitives o falses creences pel que fa a la normalització de la violència o a la seva falta d'identificació. Per aquest motiu, algunes víctimes arriben a expressar comentaris com que "consideren que no són víctimes de violència de gènere" o que "els fets no son un delictes de violència de gènere".

En general, les dones que aconseguen salut física i psicològica, autonomia de decisió, temps, activitat laboral i recursos econòmics, habitatge, xarxa de suport social, reacció a la violència, consciència de l'abús, desvinculació emocional i de contacte de la parella maltractadora, s'encaminaran cap a la recuperació i l'empoderament (Roca i Masip, 2011, citat per Carrillo et al., 2011).

Com que la violència de gènere ataca la identitat social, del passat i actual de la dona anul·lant-la (Lorente, 2003, citat per Carrillo et al., 2011), s'han considerat alguns elements que ajudaran a la supervivent a recuperar-se. Entre aquests elements es troba la recuperació del control, l'aprenentatge per manejar els símptomes relacionats amb l'esdeveniment traumàtic, l'enfortiment de les xarxes de suport social i la reconexió amb el món. Addicionalment, les dones hauran de treballar en la seva autoestima, autoconfiança, sentit de possibilitat de transformació i dignitat (Gonçalves i cols., 2019). Però, el primer pas per aconseguir-ho és que "desnaturalitzin" i "visibilitzin" la violència que han patit (Bosch i cols., 2017). Aquest procés es abordat per les professionals del SAVD a través d'una psicoeducació sobre la violència, que inclou l'explicació del cicle de la violència o l'escalada.

A més, per ajudar les dones en la seva recuperació i empoderament, és necessari utilitzar estratègies d'intervenció que les permetin recuperar el control de les seves vides. Tot això, es realitza a través d'equips multidisciplinaris com el SAVD, que poden atendre a les seves necessitats psicològiques, legals, laborals, i socials (Matud i cols., 2004). Un exemple d'estratègia d'intervenció emprada per les professionals del SAVD és la reestructuració cognitiva, una tècnica que s'ha exposat en els estudis i que s'utilitza en les seves intervencions.

6. LIMITACIONS

En aquest estudi es poden abordar algunes limitacions i possibles millores. En primer lloc, la mostra del qüestionari administrat no és prou gran per representar a la població general de Catalunya. Per tant, seria oportú ampliar la mostra per a una millor avaluació del coneixement dels serveis, recursos i centres dels quals disposen les dones víctimes de violència de gènere a Catalunya. També, s'hauria de realitzar a les províncies de Lleida i Girona perquè només s'ha obtingut un participant en cada cas. A més, seria útil explorar amb més detall la utilitat d'aquests serveis assistencials per determinar quines ajudes s'haurien de millorar i per avaluar la necessitat segons el nivell de risc de les víctimes.

A més a més, alguns resultats del qüestionari poden veure's afectats per característiques particulars de la mostra. Per exemple, la franja d'edat més comuna dels participants del qüestionari que coneixen algun dels serveis assistencials es entre els 15 i els 25 anys, possiblement a causa de la composició majoritària de la mostra en aquesta franja d'edat. També s'observa que hi ha més dones que coneixen algun recurs institucional, probablement per la major presència de dones a la mostra en comparació amb els homes. Cal tenir en compte que del 18,8% dels homes que hi ha a la mostra, el 59,09% coneix algun servei, centre o recurs.

Cal destacar que, en un principi, l'estudi volia investigar com les dones passen de la victimització a l'empoderament i la recuperació. Per aquest motiu, s'han recopilat diversos elements relacionats amb aquest procés. No obstant això, per respondre amb precisió, seria necessari realitzar un estudi exhaustiu que inclogui un seguiment a llarg termini de dones que han estat víctimes de violència de gènere. Això permetria analitzar amb més detall el seu procés de recuperació. Tanmateix, cal destacar que cada dona experimentarà aquest procés de recuperació i empoderament de manera diferent, per la diversitat i la pluralitat de les vivències, ja que això dependrà dels factors i les característiques personals a les quals es tingui accés.

7. REFERÈNCIES

7.1. Bibliografia

Arcos Carretero, Gemma. (2016). Manual de formació inicial: jutjats de violència sobre la dona. Generalitat de Catalunya. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Bosch, E., & Ferrer, V. (2017). *Intervención con perspectiva de género en mujeres víctimas de violencia machista*. FOCAD. Consejo General de Psicología de España.

Masip Serra, & Roca Cortés, N. (2011). Intervención grupal en violencia sexista : experiencia, investigación y evaluación (Masip Serra & N. Roca Cortés, Eds.; 1st ed.). Herder Editorial.

Walker, Leonore E.A. (2012), Descripciones de violencia y ciclo de la violencia. en Leonore E.A. Walker (Ed.), *El síndrome de la mujer maltratada* (pp.145-170). Bilbao: Desclée de Brouwner

Amarís, M. y Madariaga, C. (2018). Intervenir para reparar (1.ª ed.). Editorial Universidad del Norte. <https://editorial.uninorte.edu.co/gpd-intervenir-para-reparar.html>

Carrillo, M. J. C., Heredia, E. B., Agulló, C. C., & Pérez, M. C. et al., (2011). Recuperando el control de nuestras vidas: reconstrucción de identidades y empoderamiento en mujeres víctimas de violencia de género. Universitat de Sevilla. https://www.inmujeres.gob.es/areasTematicas/estudios/estudioslinea2012/docs/Recuperando_control.pdf

Catillero, O. (11 de febrer de 2017). *Los 7 tipos de violencia de género (y características)*. Psicología y Mente. Disponible en: <https://psicologiaymente.com/forense/tipos-violencia-de-genero>

Draucker, C. B., Martsolf, D. S., Ross, R., Cook, C. B., Stidham, A. W., & Mweemba, P. (2009). *La esencia de la curación de la violencia sexual:*

una metasíntesis cualitativa. Investigación en enfermería y salud, 32(4), 366–378. <https://doi-org.sabidi.urv.cat/10.1002/nur.20333>

Fugate, M., Landis, L., Riordan, K., Naureckas, S., & Engel, B. (2005). Barriers to domestic violence help seeking: implications for intervention. *Violence against women*, 11(3), 290–310. <https://doi-org.sabidi.urv.cat/10.1177/1077801204271959>.

Fundació Aroa (2023). *Què fem. Empoderament per a la salut i la igualtat*. <https://fundacioaroa.org/que-fem/dones/>

Gencat. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. (2019). *Servei d'Acompanyament a la Víctima del Delicte en seu judicial*. <https://cejfe.gencat.cat/ca/publicacions/catalog-activitatsjusticia/detalls/fitxa/acompanyament-victima-delicite-judicial>

Gencat. Departament d'Igualtat i Feminismes (16 de novembre de 2022). *Línia d'atenció a les dones en situació de violència: 900 900 120*. <https://igualtat.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/violencies-masclistes/linia-datencio-contra-la-violencia-masclista-900-900-120/>

Gencat. Departament d'Interior (14 de maig de 2023). *Dades sobre violència masclista-dones. Any 2023*. https://interior.gencat.cat/web/.content/home/030_arees_dactuacio/seguretat/violencia_masclista_i_domestica/estadistica_sobre_violencia_masclista_i_domestica/dades_violencia_masclista_dones/any_2023/Dades-VM_2023.pdf

Gencat. Departament d'Interior (6 de febrer de 2023). *Dades sobre violència masclista-dones. Anys anteriors. Any 2022*. https://interior.gencat.cat/web/.content/home/030_arees_dactuacio/seguretat/violencia_masclista_i_domestica/estadistica_sobre_violencia_masclista_i_domestica/dades_violencia_masclista_dones/dades_dones_anys_anteriors/anys_anteriors/Dades-VM_2022.pdf

Gencat. Departament de Justícia, Drets i Memòria (2022). *Descriptors estadístics d'atenció a la víctima*. http://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_avictima/1_vict.html

- Gencat. Institut Català de les Dones (23 de juny de 2021). *Serveis i oficines d'informació i atenció a les dones*.
https://dones.gencat.cat/ca/ambits/atencio-a-les-dones/mapa_siad/
- Gencat. Seu judicial electrònica de Catalunya. (20 de febrer de 2023). *Oficines d'atenció a les víctimes del delicte*.
https://sejudicial.gencat.cat/ca/que_cal_fer/Soc-victima-de.../victima-delicte/Oficines-datencio-a-les-victimes-del-delicte/
- Gorjón B., M. C. (2010) La respuesta penal frente al género. Una revisión crítica de la violencia habitual y de género. Tesis doctoral dirigida por Gómez de la Torre, I. B. Salamanca: Universidad de Salamanca.
https://gredos.usal.es/bitstream/handle/10366/83229/DDPG_Gorj%F3nBarranco_Mar%EDaConcepci%F3n_Respuestageneral.pdf;jsessionid=FFEDD9FFD31CA4822A1E166F870D420B?sequence=1
- Institut Català de les Dones (2020). *Violències masclistes 2020. Dossier estadístic. Dades elaborades per l'observatori de la igualtat de gènere*.
https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/03_dossiers_estadistics/Dossier_estadistic_VM_2020.pdf
- Katz, J. (2012, Novembre). Violence against women-it's a men's issue [Video]. Conferències TED.
https://www.ted.com/talks/jackson_katz_violence_against_women_it_s_a_men_s_issue
- López, M. i Pi, X. <<Els Mossos d'Esquadra denuncien un home per intentar calar foc a casa l'exparella a Celrà>>. Diari de Girona. 02/02/2022. Disponible en: <https://www.diaridegirona.cat/girona/2022/02/02/els-mossos-desquadra-denuncien-home-62226905.html>
- Matud, M. P., Gutiérrez, A. B., & Padilla, V. (2004). Intervención psicológica con mujeres maltratadas por su pareja. Papeles del Psicólogo, 25(88),1-9.[fecha de Consulta 16 de Abril de 2023]. ISSN: 0214-7823. Recuperado de: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=77808801>

Melguizo M. (2010). Violencia de género. Hacer visible la vergüenza [Violence against women. Make the shame visible]. *Atención primaria*, 42(2), 77–78. <https://doi.org/10.1016/j.aprim.2009.10.010>.

Ministeri d'Igualtat. Secretaria d'estat i igualtat o contra la violència de gènere. Delegació del govern contra la violència de gènere. (2012). *ATENPRO: Servicio Telefónico de Atención y Protección a las víctimas de la violencia de genero*. <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/informacionUtil/recursos/servicioTecnico/home.htm>

Ministeri d'Igualtat. Secretaria d'estat i igualtat o contra la violència de gènere. Delegació del govern contra la violència de gènere. (2015). *Renta Activa de Inserción*, <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/profesionalesInvestigacion/laboral/rentaActiva/home.htm>

Ministerio de la Presidencia, Relaciones con las Cortes e Igualdad, Delegación del Gobierno para la Violencia de Género. (2019). *Estudio sobre el tiempo que tardan las mujeres víctimas de violencia de género en verbalizar su situación*. <http://www.publicacionesoficiales.boe.es>

Nacions Unides, Assemblea General "Estudi a fons sobre totes les formes de violència contra la dona: Informe del Secretari General", A/61/122/Add.1 (6 de juliol de 2006), disponible en: <https://undocs.org/es/A/61/122/Add>.

Nacions Unides, Assemblea General "Intensificació dels esforços per a eliminar totes les formes de violència contra les dones i les nenes: Informe del Secretari General", A/77/302 (18 d'agost de 2022), disponible en: <https://undocs.org/es/A/77/302>

Pereira Paulino, & Vigário, C. B. (2014). Violência contra a mulher: análise da identidade de mulheres que sofrem violência doméstica. *Revista de Psicologia (Fortaleza.)*, 5(2), 153–172. <https://dialnet-unirioja.es.sabidi.urv.cat/servlet/articulo?codigo=8086151>

Resolució 48/104 de l'Assemblea General "Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona" A/RES/48/104 (20 de desembre de 1993), disponible en: <https://undocs.org/es/A/RES/48/104>

Sartini, Ilaria. (2023). Violencia de género y empoderamiento en comunidades afroamericanas. *Revista mexicana de sociología*, 85(1), 71-102. Epub 10 de febrero de 2023. <https://doi.org/10.22201/iis.01882503p.2023.1.60415>.

Sinko, & Saint Arnault, D. (2020). Finding the Strength to Heal: Understanding Recovery After Gender-Based Violence. *Violence Against Women*, 26(12-13), 1616-1635. <https://doi.org/10.1177/1077801219885185>.

Vacacela Márquez, Salomé, & Mideros Mora, Andrés. (2022). Identificación de los factores de riesgo de violencia de género en el Ecuador como base para una propuesta preventiva. *Desarrollo y Sociedad*, (91), 111-142. Epub May 15, 2022. <https://doi.org/10.13043/dys.91.3>

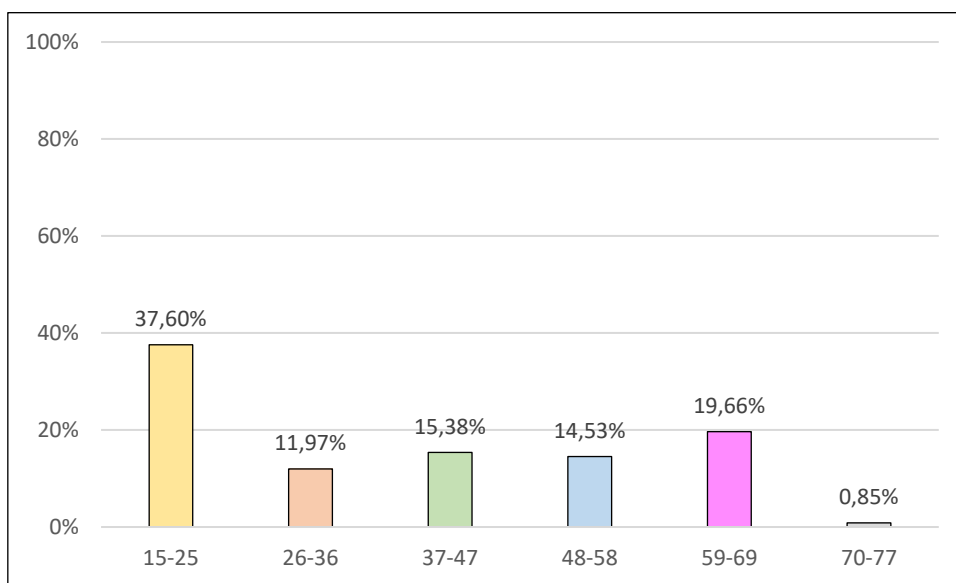
Vilaseca García, Serrano, J., & López Sánchez, C. (2021). Una herramienta para erradicar la desigualdad y la violencia de género: El empoderamiento de la mujer. *Revista europea de historia de las ideas políticas y de las instituciones públicas*, 16, 61-66. <https://dialnet-unirioja-es.sabidi.urv.cat/servlet/articulo?codigo=8446373>

Villarreal, A. (2007). Women's employment status, coercive control, and intimate partner violence in Mexico. *Journal of Marriage and Family*, 418-434. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00374>.

8. ANNEXOS

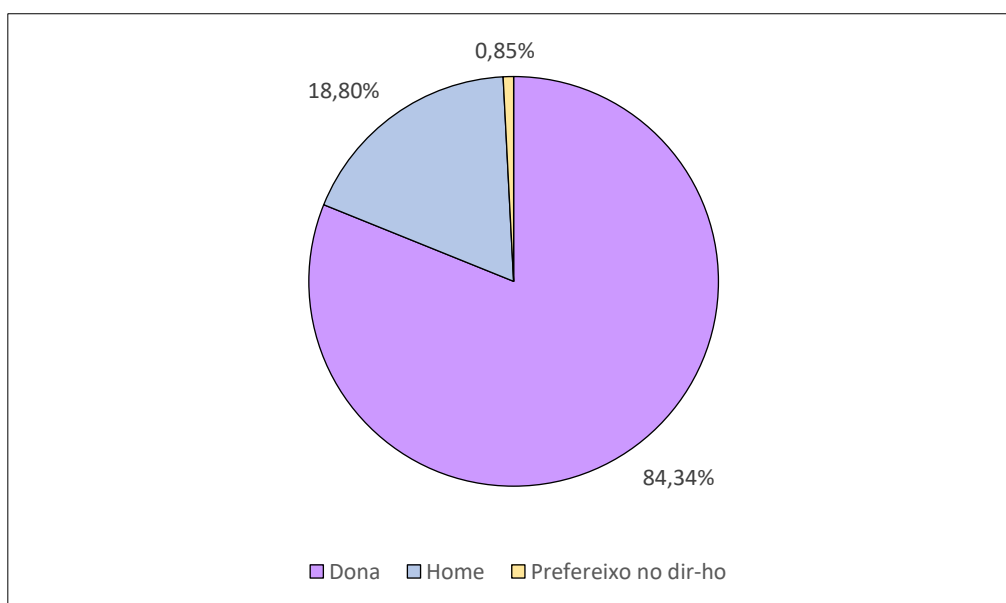
Resultats quantitatius (qüestionari)

Gràfic 1. Rang d'edat dels participants

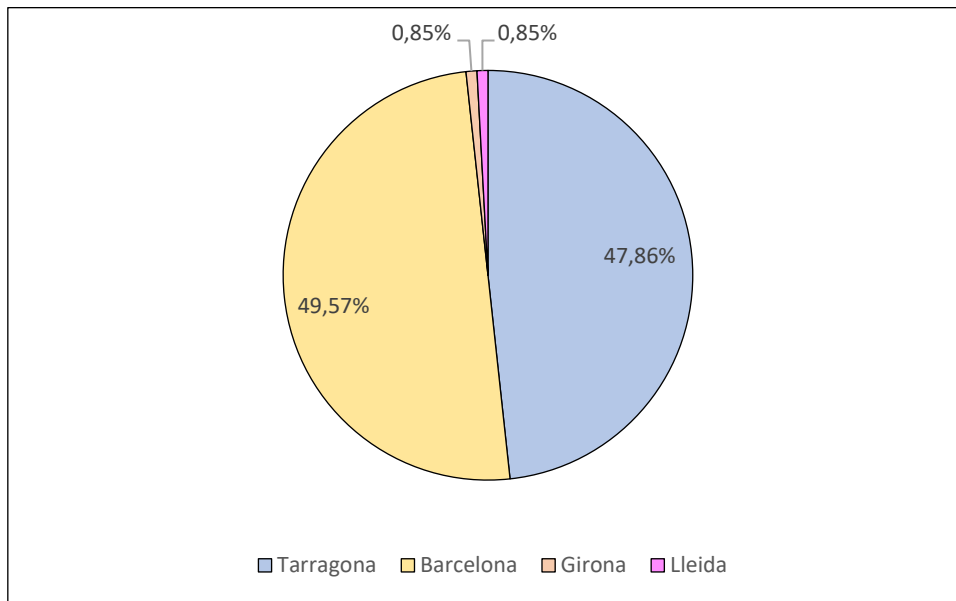
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 2. Gènere dels participants

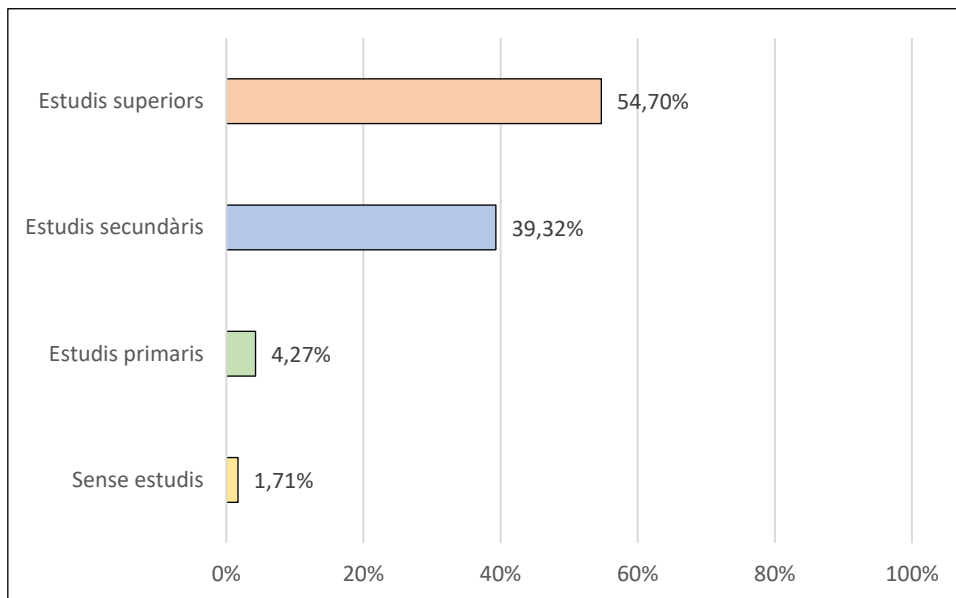
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 3. Província dels participants

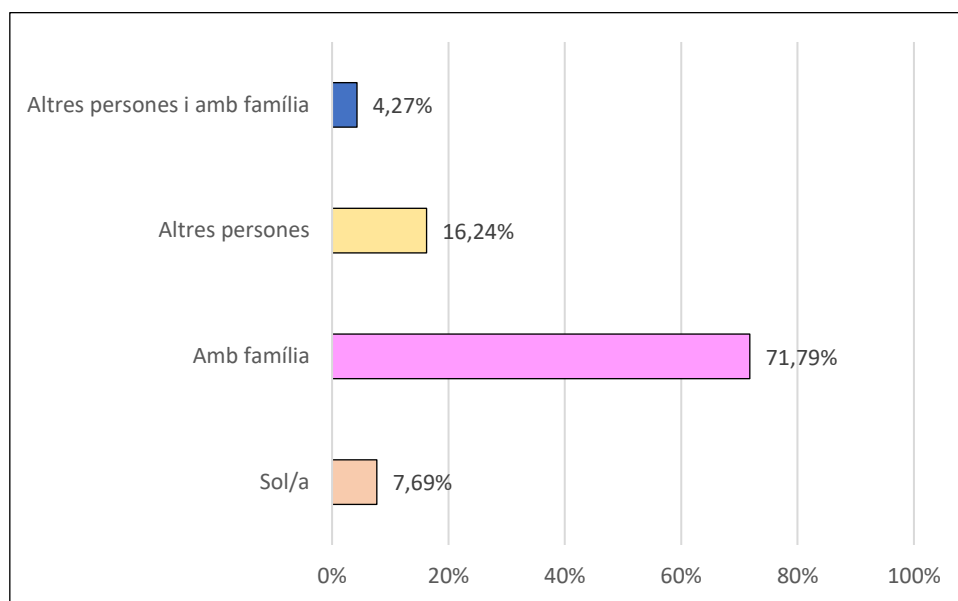
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 4. Últim nivell d'estudis finalitzat dels participants

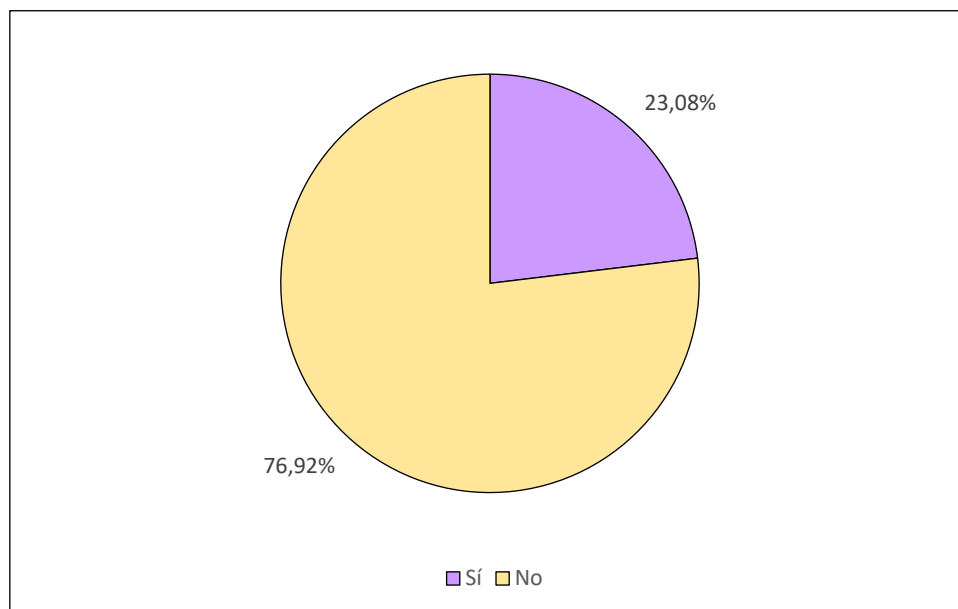
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 5. Convivència dels participants

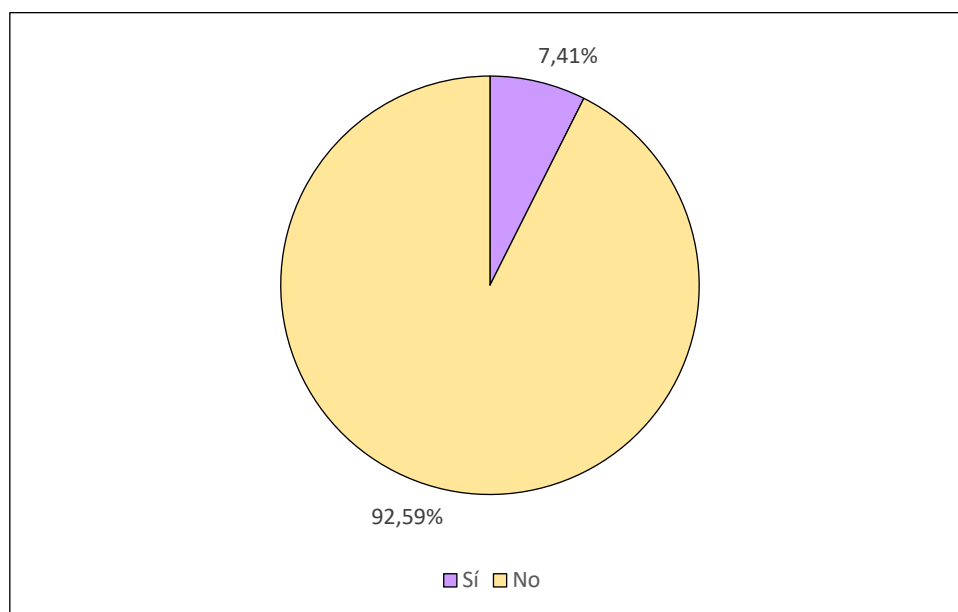
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 6. Participants que han patit violència de gènere

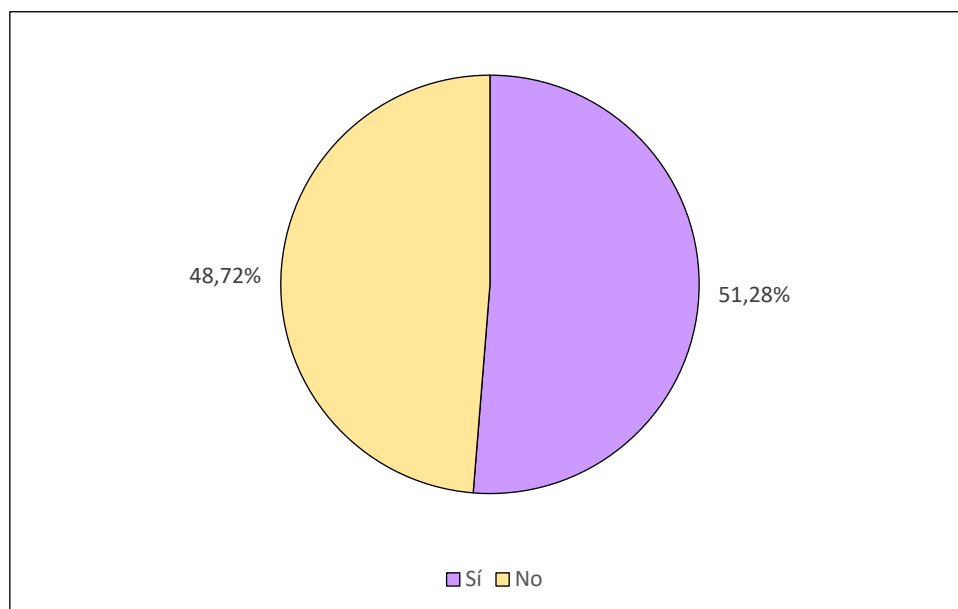
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 7. Participants que han denunciat haver patit violència de gènere

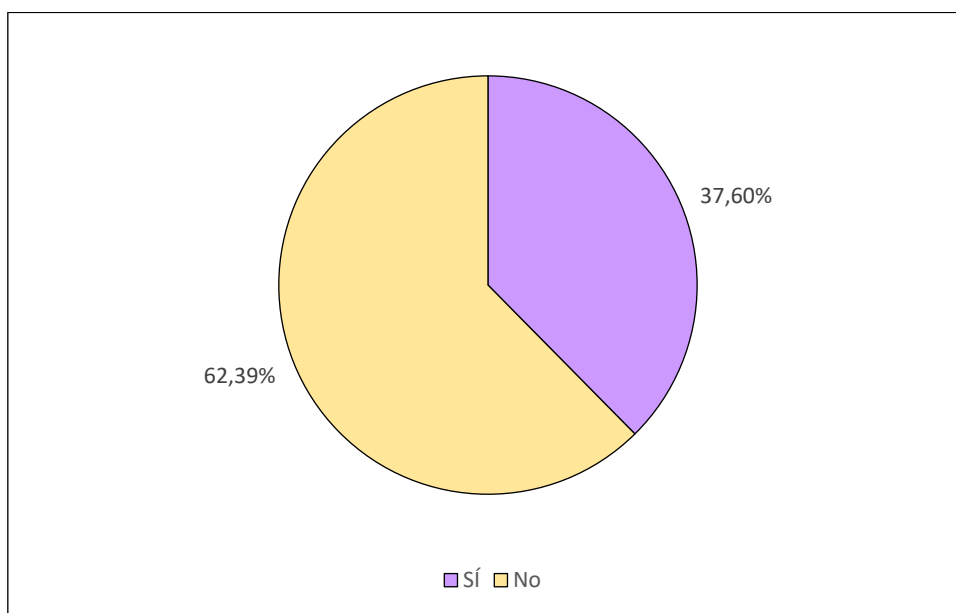
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 8. Participants que assenyalen que algú del seu voltant proper que ha patit violència de gènere

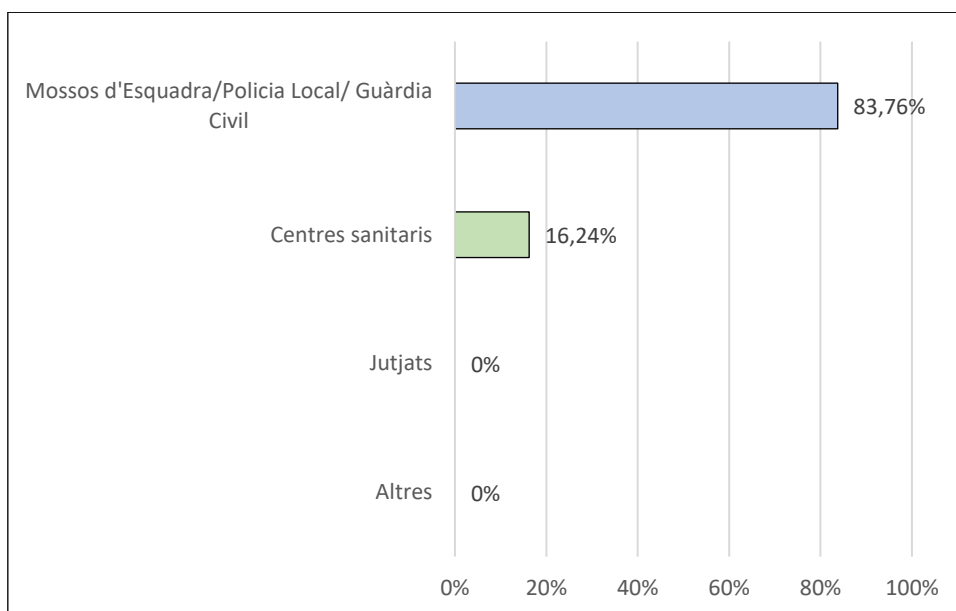
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 9. Participants que han presenciat un acte de violència de gènere

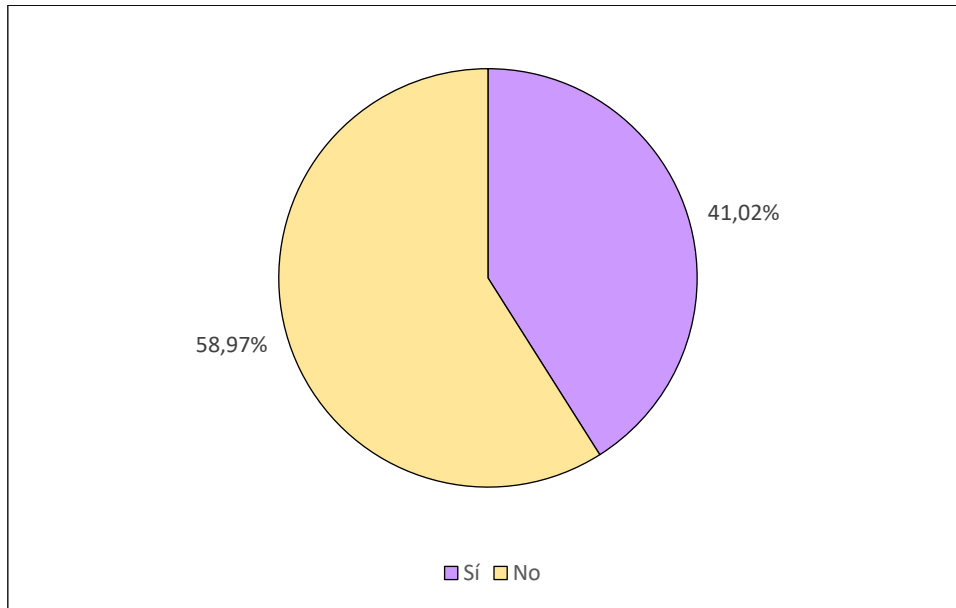
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 10. Primer lloc al que anirien els participants si estiguessin disposats a denunciar un maltractament

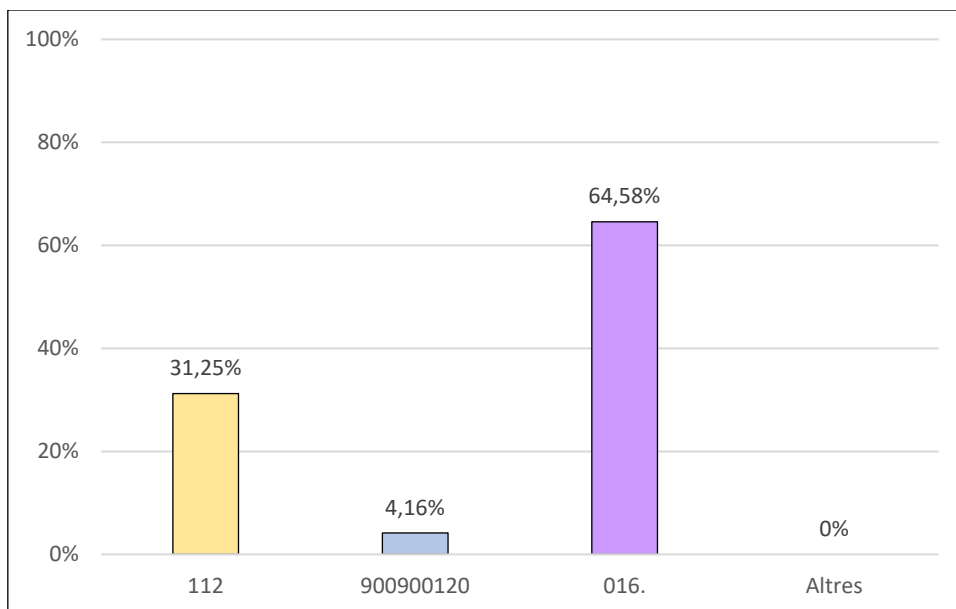
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 11. Participants que sabrien a quin telèfon recórrer (sense consultar-ho) en cas de violència de gènere

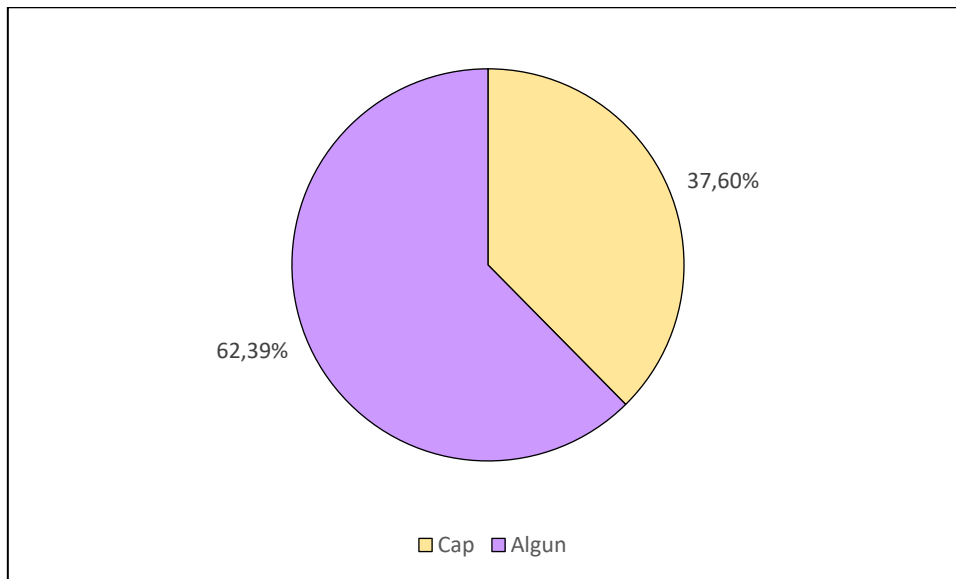
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 12. Telèfon escollit pels participants que han contestat que sí en el gràfic anterior

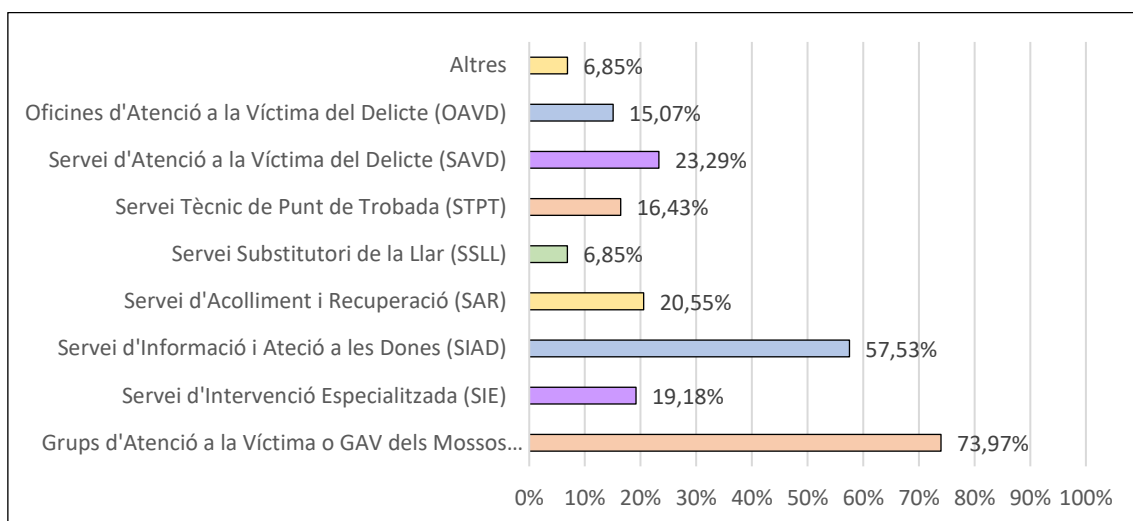
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 13. Participants que coneixen algun servei que atén i dona suport a les dones víctimes de violència de gènere

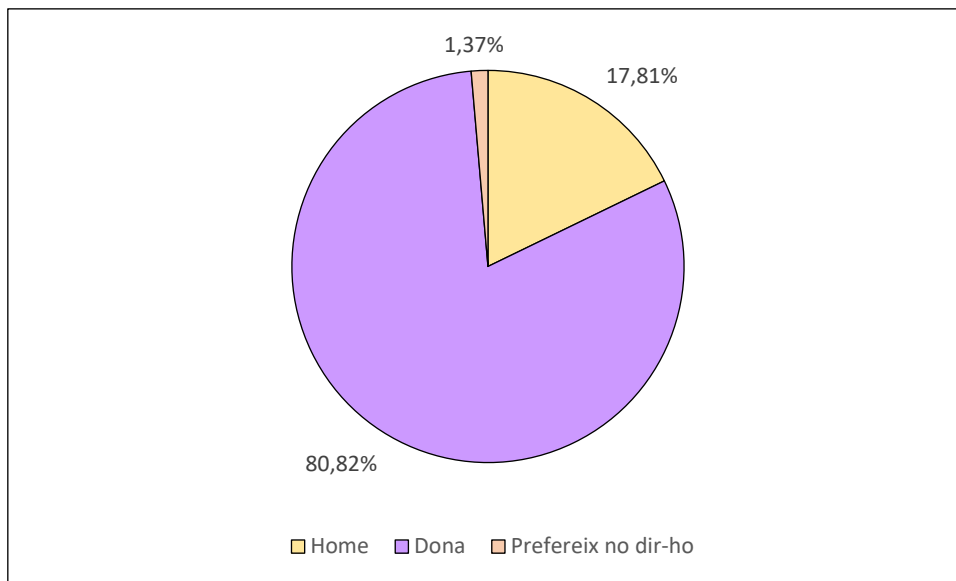
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 14. Serveis que atenen i donen suport a les dones víctimes de violència de gènere que coneixen els participants

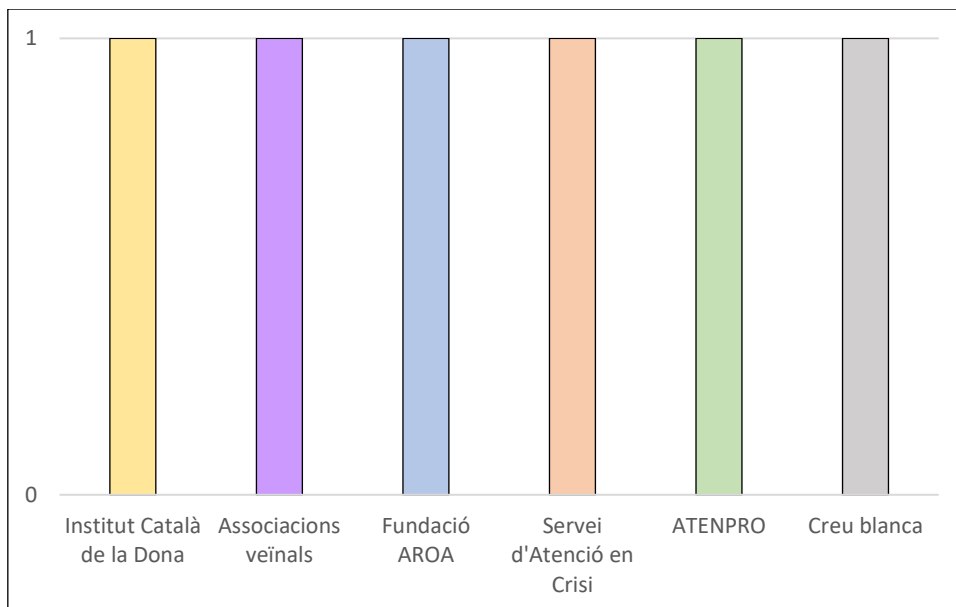
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 15. Gènere dels participants que coneixen algun servei que atén i dona suport a les víctimes de violència de gènere

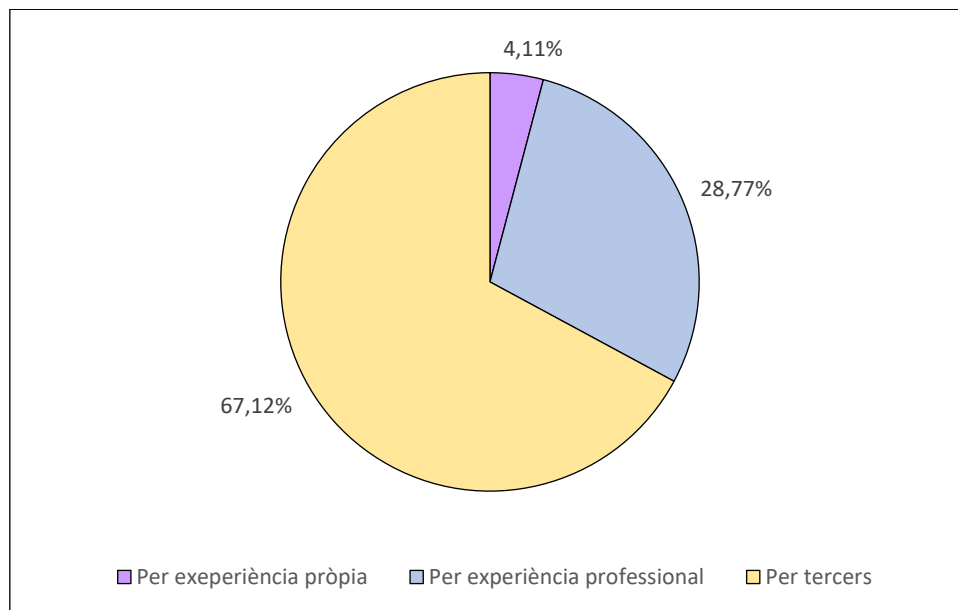
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 16. Altres serveis que coneixen els participants

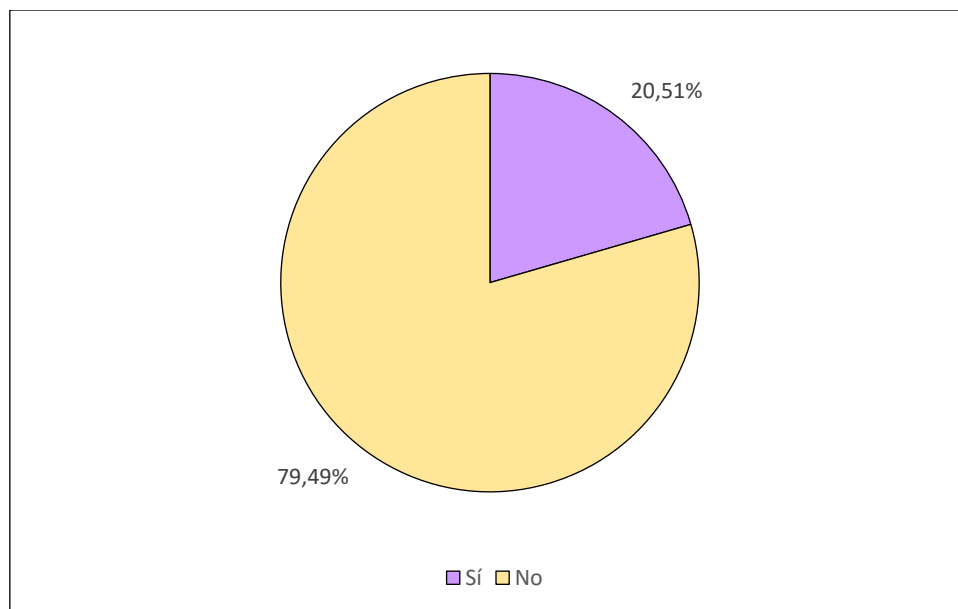
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 17. Motiu pel qual els participants coneixen els serveis apareguts en els gràfics anteriors

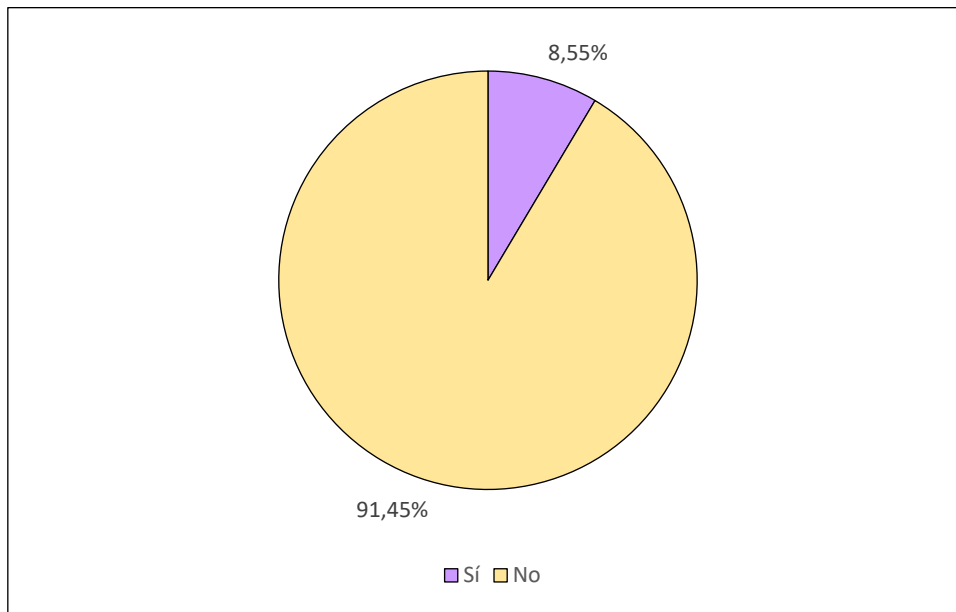
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 18. Participants que coneixen l'existència del Servei d'intervenció en Crisis en casos de femicidis o agressions sexuals greus

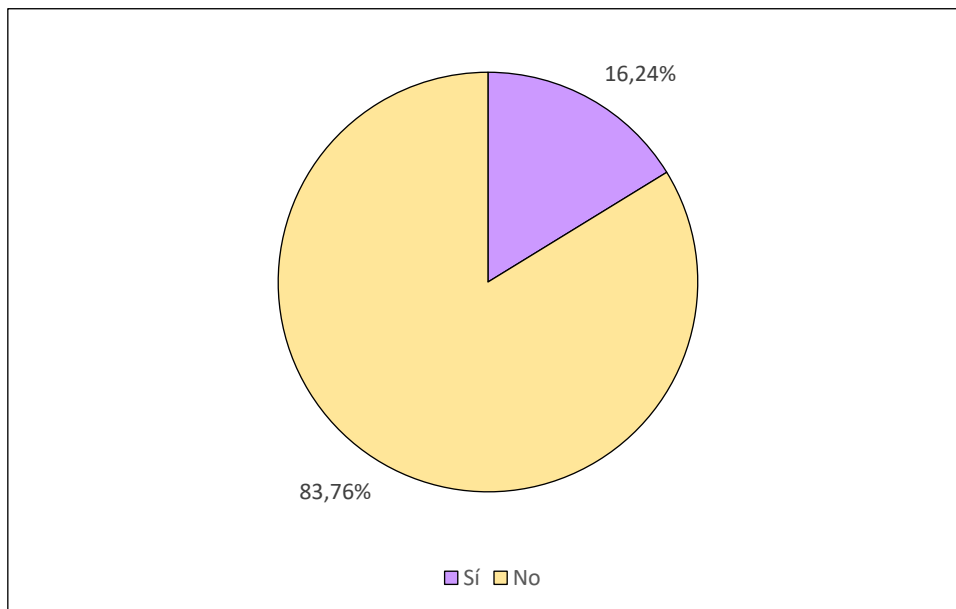
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 19. Participants que coneixen l'ATENPRO

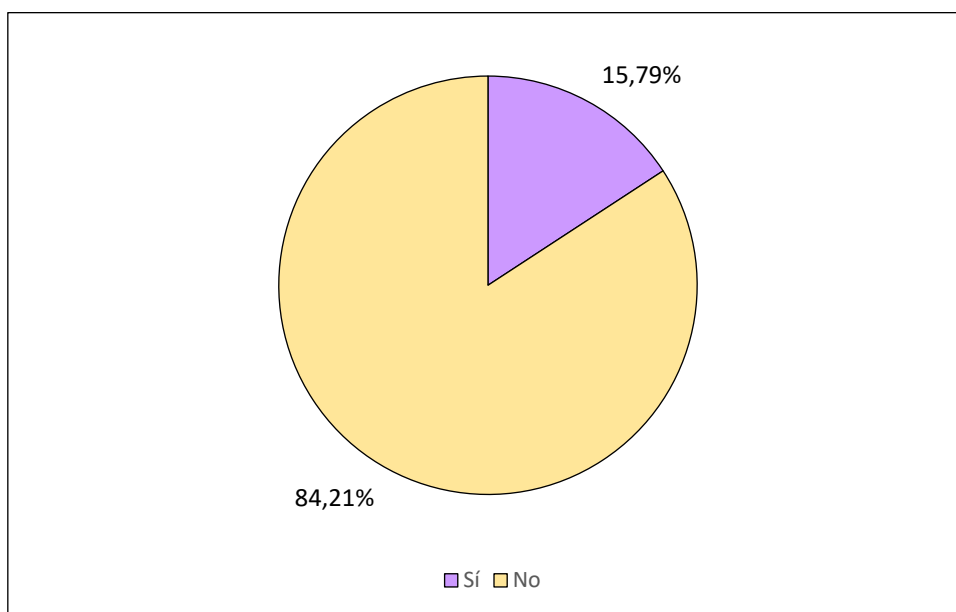
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 20. Participants que coneixen l'aplicació My112

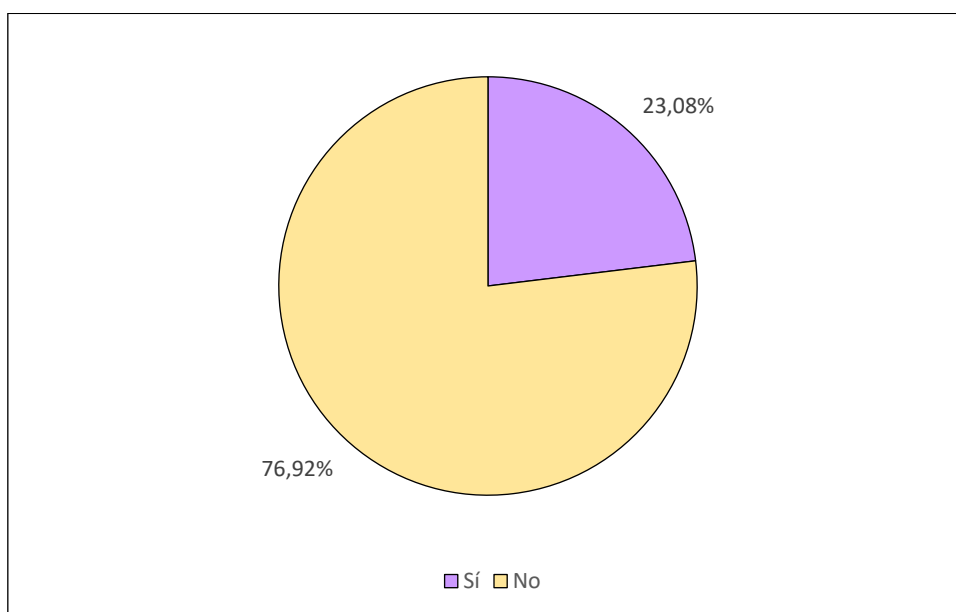
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 21. Participants que tenen instal·lada l'aplicació My112

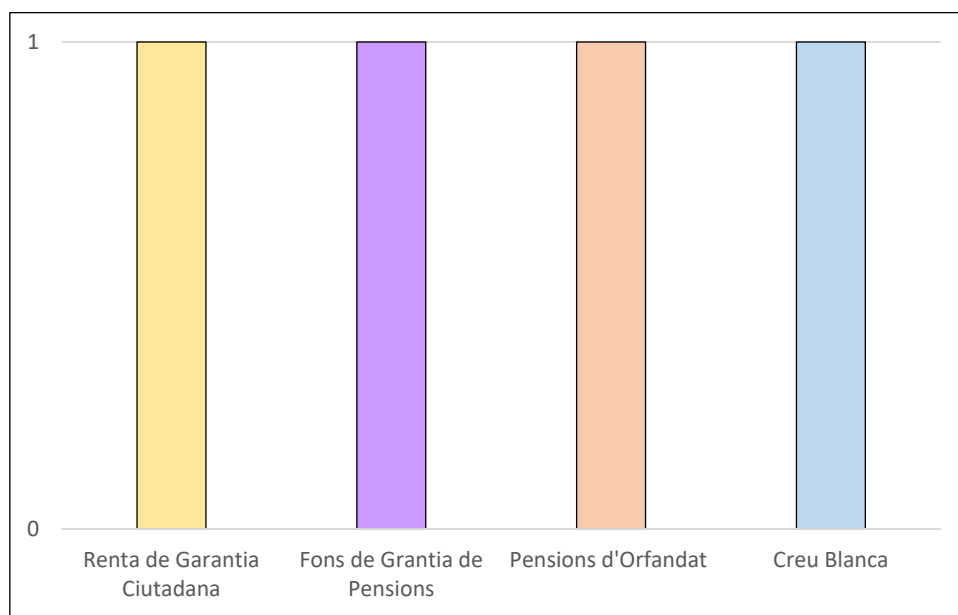
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 22. Participants que coneixen algun ajut econòmic, com per exemple la RAI (Renda Activa d'Inserció), per a les dones víctimes de violència de gènere

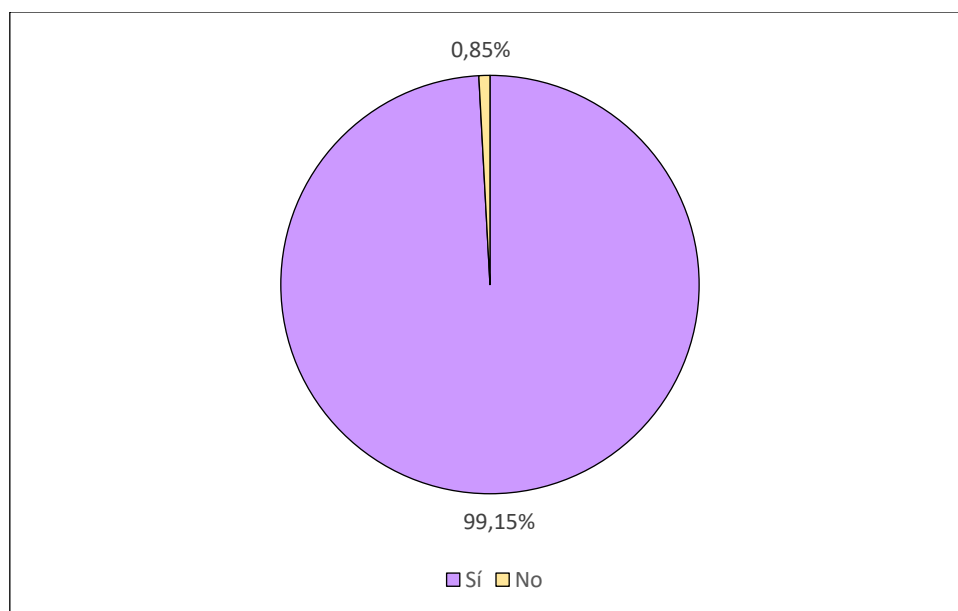
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 23. Ajuts econòmics que coneixen els participants i no son la RAI

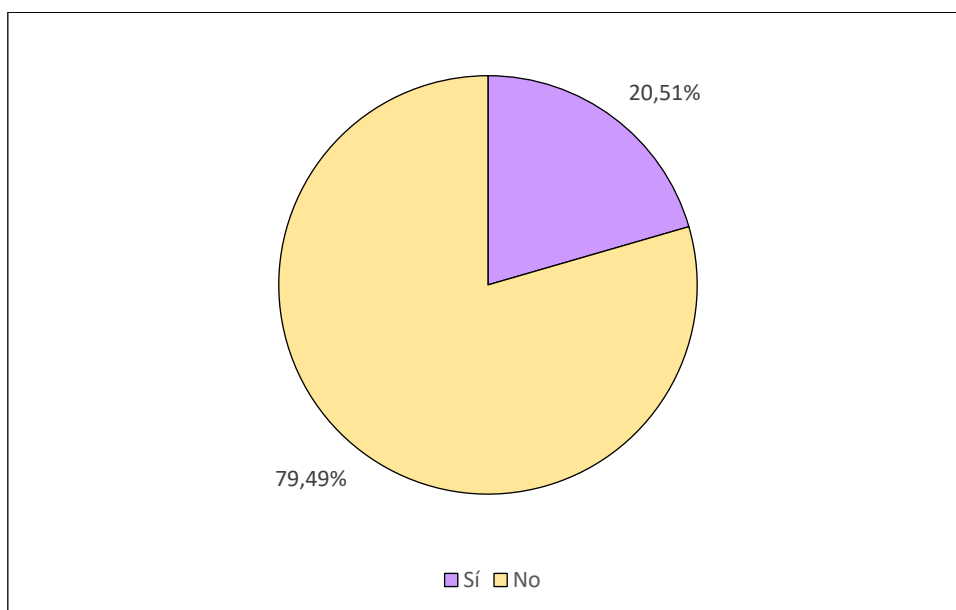
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 24. Participants que creuen que és necessari difondre encara més els serveis i recursos que tenen a l'abast les dones víctimes de violència de gènere

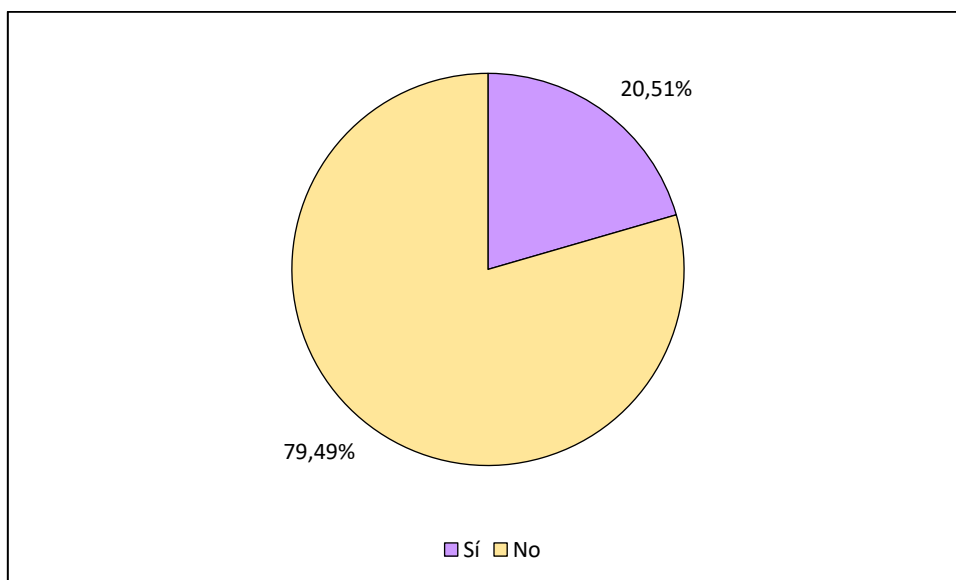
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 25. Participants que coneixen quin és el procediment judicial en cas d'interposar una denúncia per violència de gènere

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari

Gràfic 26. Participants que coneixen els drets d'una dona víctima de violència de gènere en seu judicial

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari